

IPAROSOK LAPJA.

Pécs, 1897.

Első évfolyam.

Szeptember 11. 7. szám.

Demokráciánk.

Az utschéli frázisok mai korszakában semmivel sem szoktunk gyakrabban dobálózni, mint hogy ilyen meg amolyan demokraták, liberálisok stb. vagyunk. Persze, mert a társadalmi kiváltságok kora lejárt, egyenlők vagyunk valamennyien, egyenlő jogok birtokában egyenlő kötelességek terhe alatt.

Mily szép szavak, csak hogy bizony a valóságban nem így vagyunk ám velők. Mert ha valami a társadalmi élet viszásságait megszüntethető, úgy ezt az eszközhöz, ha ezek a szép igék testté válhatnak. Hogy elismulhatnak egyszerre a folytonos izgalmat provokáló ellentétek, milyen igazán szép és megnyugtató volna az érintkezés, ha egyszer már valóban ki lépnék az elzárkózás, a választ-falak ridég korlátaiból.

Ámde nálunk még mindig csak az írott malasztok rendszere járja. Szeretjük, elfogadjuk az elméleteket mindnyájan, de a megvalósítást szívesen engedjük át azoknak, akiknek az semmi különös lemondással nem jár.

Nagy általánosságban a demokratikus elvek csak akkor érvényesülnek egy-egy rövidke időre, mikor a nép szava lesz uralkodóvá hatalommá. Ilyenkor azután, mikor a demokrácia egyéni célok eszkövévé lesz, a bohózat összes ismer-

tető jeleivel belemegyünk a demokrátiás elvek érvényesítésébe.

Nagy elvek, nagy jelszavak azonban nem arra valók, hogy azokat kicsiny jelentőségű mozgalmakban, a kaszi-szellömet néhány órára elaltató dörzslődés mellett megcsufoljuk, hanem igenis arra, hogy áthatva gondolataink, érzelmeink világát, vértünkbe ivódjanak s egész lényünket gyökeresen átalakítsák.

Ahhoz pedig, hogy még a gyakorlatba általánosan át nem ment eszméket magunkba szívhasassuk; hogy egész lényünket lényeges átalakuláson vihesük keresztül, első sorban szükséges, hogy szakítani tudjunk a megosztosodott előítéletekkel. Ez pedig nagyon nehéz feladat. Ez csak a papíron könnyű, az életben mindig erkölcsi áldozatokkal jár.

Nézzünk csak körül az életben! Azokat a köröket, ahol még csaknem teljes erővel fennállanak a tradíciók, hagyjuk figyelmen kívül, maradjunk csak az ugynevezett középosztálynál, amely a demokratikus elvnek átmeneti talaját képezi, s mely leggyakrabban hangoztatja demokratikus voltát.

Kérdjük, vajon nem tapasztalunk-e itt is bizonyos ragaszkodást a tradícióhoz, nem-e halljuk folyton hangoztatni a folytonos előkelőséget?

Vagy nézzük csak: sikerül-e egész simán még a középosztály körében is oly házasság, mely nem

a régi tradíciók szerint kötött? Nem fogjuk-e itt is ugyanazt az előkelő félrehuzódást tapasztalni például olyan nővel szemben, kit alacsonyabb társadalmi osztályból emelt magához valamelyik férfi?

Ime, ilyen a mi nagy hangon hirdett demokráciánk!

És mit látunk a különböző egyesületekben, amelyek közül legtöbbször határozottan és kifejezetten az a hivatása, rendeltetése, célja, hogy a társadalmi választ-falakat lerombolja?

Lehet valamely egyesületet a szervezés, az alakítás mozgalmi közeben a lehető legdemokratikusabb alapokra fektetni, de mikor arról van szó, hogy kik álljanak az élén, kik intezék belső ügyeit, akkor lassan-lassan háttérbe kezdenek szorulni azok a fennen hirdett demokratikus elvek és előtérbe lép a hagyományos felfogás, hogy egy nagyságos ur csak nem ülhet együtt, nem tárgyalhat ugyanannal a zöld asztalnál egyik-másik egyszerű iparossal.

És ha az egyesületi alakítással, szervezéssel bajlódók többségében olyan nagy és erős az idealizmus, hogy ezzel a tradícióval szakítani akarnak, el lehetnek reá készülvé, hogy a különben nagyon tiszteltre méltó és nemes törekvésekkel akarattalun is az egyenlenség magvainak készítsenek talajt.

Különböen hogyan is lehetne bevenni ezt a demokratikus szellemet

Az első osztály ár 1 forint A második osztály 6 forint A harmadik osztály 3 forint	100.000 sorsjegy 50.000 nyeremény.		Az első osztály ár 1 forint A második osztály 6 forint A harmadik osztály 3 forint
	A mag. kir. szab. osztálysorsjáték sorsjeggyel kaphatók		
	KRAUSZ SIMON és FIA bankcégnél		
	a mag. kir. szab. osztálysorsjáték főkarusitójánál		
PÉCSÉTT. SZECHENYI-TÉR. BAZÁR-ÉPÜLET.			
Legnagyobb nyeremény szerzésés esetben 1.000.000 korona			

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Pécs, Országot 5. sz. Megjelenik minden szombat. Előzetési ár: egész évre 8 korona, fél 4 korona, negyed 2 korona.

a zöld asztalhoz, mikor még a fehér asztaloknál is csak igen kivételes esetekben sikerül ez csak néhány órára.

Hisz még a nyilvános helyeken, a vendéglőkben is azt tapasztaljuk, hogy majdnem minden társadalmi osztálynak megvan a maga asztala s ha egy ugyanazon helyiségbe egymásután betér hat más-más foglalkozású és állású ember, az bizonyos, hogy hat külön asztalhoz fognak ülni, ha egyébként ismerősek is.

Igy van ez a gyakorlati életben; így van ez az egyesületi helyiségekben, a nyilvános helyeken; így van legtöbb helyen, még a legdemokratikusabb helyen: a templomban is. Ott is csak a pap ajkairól halljuk az egyenlőség igéit, a fonséges elveket, de a padokban a gyakorlat eltagadhatatlan gondossággal különíti el a kaputot a kődméntől.

Mind ezek olyan külső jelek, amik határozottan amellett tesznek tanúságot, hogy mi bizony még nem birtuk teljesen és általánosságban szakítani a tradícióval, mely ember és ember közé válaszfalat

emel s mely lehetetlenné teszi, hogy a különböző műveltségi fokon álló egyének feszelen érintkezése is eszközölve lehessen a haladásnak, az általános művelődésnek.

Mi ebben a tekintetben is az elvénhedt Európának lenyűgöző tradíciói és ezek nyomása alatt állunk. Hiába integet felénk az újvilág szelleme, hogy kövessük; mert az általános művelődést semmi sem garantirozza oly nagy mértékben, mint a demokratikus szellemben átalakult társadalmi élet. Ennek dacára mi nem birunk szakítani a tradíciókkal és megmaradunk irott malasztos papirus demokratáknak; hirdetjük nagyszabású beszédekben, hangzatos frázisokkal át meg átszótt újságcikelyekben, sőt tüzzel megirt rópiratokban is a demokráciát, de a gyakorlati életben ha valamelyik nagyságos urnak kezét nyújtja a egyszerű iparos vagy földmives, az a legtöbb esetben ügyesen hátracsapja mindkét kezét, összeteszi a dereka fölött s valami ismert operett-áriát kezd fütölöni.

Nos, hát ez a mi hatalmas demokráciánk, amivel bizony nem érdemes oly fennen dicsekedni,

mert bizony az a valóságban — legalább nálunk — csupán a válaszfalások alkalmával létezik, máskor egyáltalában nem.

Vál-uton.

Nem régen volt alkalmunk beletekinteni az alsó-ausztriai kereskedelmi és iparkamarának évi jelentésébe, amelyben különösen egy passzus ragadta meg figyelmünket, amely szerint »Ausztria-Magyarország a legjobb uton van arra, hogy a mezőgazdasági államból ipari állammá alakuljon át. Jól értsük meg, egy osztrák kamara bocsátja ki ezt a szentenciát és maximát, erősen hangsúlyozva az Ausztria-Magyarország szót, mint ösztönzomarchiát, amelyről nagy kegyesen konstatálja, hogy most van az átalakulás útján.

Hygy ebben a tekintetben mily igazva van annak az osztrák kamarának, legfrappánsabban bizonyítja a magyar gazdáknak mostani helyzete. A termés mennyisége az idén 50 százalékkal csökkent. A mi hivatatos statisztikánk ugyan azt mondja, hogy csak 10—14 millió métermászával; sajnos, gazdáink a legjobban tudják, hogy bizony a felére is alászállott a termés.

Tele vannak gazdáink mindenfelé a pánaszszal, mert a 13 frtos. sőt még a magasabb buzaárak sem

Az „Iparosok Lapja“ tárcája.

A nagymamánál.

Az „Iparosok Lapja“ eredeti tárcája.

Minden a régi. A fakó vén diván, az öreg karosszék, a zöldszemes kályha mellett, a fényesített fennálló szekrény, rajta a tiktakkos óra, a falakon a régi képek, az ágy fölött az istenanyja, szinezaggyott festményben, kopott aranyos rámbán. Aztán a nagymama gyöngyökkel himzett védőszentje, amit még kis leány korában készített, mikor az apácákhoz járt iskolába. Alatta az ezüstös szenteltvíz-tartó; odább a fekete keretű öreg tükör, fölötté egy csomó pávatoll, rézsut száradt, szirma barkás olajágak, melyekről nagy viharok, menyörgések alkalmával most is egy-egy szemet bizonyosan a tűzbe

vetett az istenfőle nagymama, aki felkeléskor csak úgy, mint mikor éjjeli nyugalomra tér, belemártja aszott ujjait a szenteltvíz-tartóba, keresztel vet magára, s buggó imádkozik, hogy nagy családjának messze szétverődött minden tagja fölött örököljék a mindentudó szent gondviselés.

A vallásos áhitat szállja meg még azt is, aki talán már imádkozni is elegejtett, mikor e kis szobába lép. Annak a titkos fénye sugárzik a küszöbön álló ifju halvány arcán is, aki, mintha templomba lépne, buggó alzáttal hajlik meg a karosszék előtt, melyben a pápaszémes nagymama megörnyedve, esőndösen köteget. Fényes oltár ez most az ifju szemében, hova csüggedt lelke pihenni jó nagy szenvedések után.

A nagymama tétovázva tekint

fel az ifjura. Kétszer-háromszor megigazítja fekete esontkeretű pápaszemét, majd levezi, majd felteszi, egy pillanattal haboz, aztán édes sejtelme villan meg belkében, fényes lángra kiesap a harizálás arcon, felemelkedik a kopott szék-ből s remegő ajkáról édes öröm csendül.

— Lajos! édes fiam! Drága unokám! Alig ismerek rád!

Az ifju oda esik a kitért karköbe, melyek sokáig, sokáig fogva tartják a pitegő keblben. Szó nem jön ajkára, csak szakadozott, halk rebegek, melyek fel-felioró hangját a csökök fojtják el.

Az öreg nagymama alig bírja el az öröm ily nagy terhelét. Visszahanyatlak karosszékebe s unokája oda borul lábai elé, mintha az ég legaldottabb szentje előtt térdelne

pótolják annak a gazdának a kárát, akinek 3—4 métermázsra termelt egy holdján, még abban az esetben sem, ha módjában lett volna bevárni ezt a magasabb árat. Ilyen pedig nagyon kevés volt a legelőbbre azt hitte, hogy ha 7—8 forinton eladja buzáját, hát akkor főnyereményt csinál. Az egész buzaspekulációnak és a magasabb áraknak tehát csak az üzérnek veték a hasznát.

Azonban az ideai termés, amely a gazdának nem hozta meg forgó tőkéje két százalékkal sem, amely a bérlőket redukció kérésére, a telopot a törlésztési összeg elengedésének kérésére s legelőbb gazdát adataelengedés kérésére indította, igazad ad a bécsi kamarának, hogy általában vagyunk az iparállam felé.

De vajjon mit használt ez az átalakulás, melyet olyan örömmel emleget a bécsi kamara, a gazdának s vajjon ezt az átalakulást a magyar iparos is meg fogja-e érzeni, vagy csak az osztrák?

Két szempontból nézhetjük a dolgot. Egyik az állami, a másik az egyes ember szempontja. Az állami szempontjából azt kell néznünk, hogy a pusztuló mezőgazdasággal szemben fejlődik-e az ipar olyan mértékben, hogy pótolni tudja a pusztulást?

Az ipar erre igen kétes értékű prognoszt állít föl az államnak.

Eddigelő jól tudjuk, hogy a kisipar csak pusztul; a nagyipar pedig csak pénzébe és újabb meg újabb áldozatába kerül az államnak. Tudjuk, hogy a mezőgazdasági gépiparért fölládoztuk a mezőgazdaságot, például az orosz kereskedelmi szerződésnél, melynél néhány kivitt cséplőgépjért ezerféle agráréngedményt tettünk az oroszoknak. A nagyiparnak adó- és bélyegelengedés jár, meg sokféle más kedvezmény, biztosítjuk neki az állami szállításokat is, jellehet 25 százalék károsodással s mindent elkövetünk, hogy prosperáljon az államnak ez a délegetett kedvence.

Addig a kisipar, a nemzeti karakterben gyökerező munkásság suttynul és pusztul, egyre kevesebben nyomorognak a kisipari pályán és a volt kisiparosok sürten csatlakoznak a proletár tömegekhez, melyek foglalkozás nélkül várnak a képzést nem igénylő munka-alkalmatlóságokra és növeleik a szocialista tanok pusztító híveinek számát.

Ez volna tehát az állam, azaz jobban mondva az ésszerűség szempontja. De hol van most a gazda szempontja? A bécsi kamara jelentése azt mondja, hogy általában vagyunk az átalakulófőben vagyunk s ezt örvendtesen veszi tudomásul. A mi megítélésünk szerint ez azt jelenti, hogy az összmönarchia termelésében las-

sankint az osztrák ipar mindinkább túlsúlyra jut. Mit szólnak ehhez a gazdák? Hiszen ez tulajdonképpen az ő börtükre megy, mert az ő kereseti forrásuk van megszűnésben s új források vannak keletkezésben.

És Magyarországon a gazdák is számítanak ezekre, mert ha az osztrák kamara azt mondja, hogy a monarchia általában van, az azt jelenti, hogy Ausztria ipara hatalmasodik, Magyarország lakosságának pedig 75 százaléka elvészti kenyereit. Mert ennyi Magyarországban a mezőgazdasági után élők arányszáma.

És mit fognak tenni ezek a mezőgazdák? Ha Angliában kisiparú az agrárkultura, ott van az igazán óriási ipar, kereskedelem, hajózás, melyhez az angol paraszt is könyvit valamit s ez az egyest is pótolhatja az átalakuláért. De hát mit mondjunk mi? Hol van az a segítség, melyre a pusztuló mezőgazdasággal szemben hivatkozhatunk? Talán a deficitre dolgozó gyárak? Vagy a pusztuló kisipar? Mert nálunk manapság igazán csak a bankizlet boldogul, melyről a hivatalos statisztika angyalai naivsággal vallja meg, hogy 18—20 százalékra dolgozik.

Sokan vannak, akik azt tartják, hogy nem boldog a magyar; mi azt hisszük, hogy semmi esetre sem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy

Aztán a két remegő, ráncos kéz úgy fogja meg a halvány arcot, igazgatja, fordítja, hogy világosság essék rá, mert minden vonását, minden árnyalatát akarja látni.

— Egy-e megváltoztam, édes nagymama?
— Egész ember lettél! Mikor utoljára láttalak, még a bajszod sem ütögetett. És most milyen nagy a szakállad, akár az édes apédé! Bizony, bizony, eljárt az idő. Megvévőnk!

Az ifju mesolyogva bólint s újra és újra csókokkal halmozza el azokat a reszkető kezeket, melyekkel a nagymama lágyan simítja el a homlokára csingő fűrtöket, s megmegrögatja arcát, melyen az öröm édes könnyű pernegek végig.

Aztán sokáig szőlamul ott nyugtatja fejét a nagymama ölében, mint réges-régen, mikor még nem

szibongott úgy az a fáradt agy és nem zakatolt olyan lízasan az a meggyötört szív, mely most, egy pillanatra mindent feledve, boldogan fűrdi a visszarázó gyermekkor hullámaiban.

Bizony, bizony, eljárt az idő! Im, most már a nagymama a gyermek s az unoka a töredélt; fáradtan bolyongva az élet görögnyös országútján, hol kevés a pihenést kínáló árnyék, de annál több a forogtet és vihar.

És a nagymama is, amíg simogatja korán vénülő unokája haját, cirögatja beesett, halvány arcát, lélekben visszazsál a múltba, megifjodik s a feltámadt emlékek kusza rajban játszanak szívével. Mikor még ölben ringatta ezt a gyermeket; cukros kásával töntte, hogy ne sirjon; gyermek-danákat dudol a bölcsőjénél, hogy szendert esal-

jon pilláira és álmatlanul virrasztott boldog álmai fölött. Milyen régen volt mindez. Akkor még kevesebb volt a ránc az ő redős arcán, a szemei sem gyíngöltek el ennyire, a keze sem reszketett, bírt a dolgot, nem úgy, mint most, mikor a seprű is azzal csufolja; vén vagy te már szegény, ne nyulj hozzád, maradj te csak a hozzád illő megvévőnt karosszékben, kötőgess harisnyát!

Istennem, hogy repül az idő! Pedig lám, mintha csak tegnap történt volna, ugy emlékszik a nagymama a csintalan fiu minden apró csinyjére. Mikor a félve őrzött kötölőket rendre kieregette a borítók alul, mikor kukor helyett homokot szórt a kajszán-befőt közé, mikor az öreg apa ünnepelő botját paripárnak használta s úgy törté le róla a drága csontfogót...

legalább is nem olyan nagyon boldog, mint sokan képzelik. Mert ennek az állapotnak, hiába, pusztulás lesz a vége s talán az volna az egyetlen elfogadható orvosság, ha osztrák ellenségeinknek sikerülne ellenünk hatásosan fellépni s minket kizárni a közös vámtérület áldásából, amiből mi legalább annyit nyernénk, hogy magunk csinálhatnók saját külkereskedelmi politikánkat, a magunk belátása szerint alakulnának át, vagy maradnánk a magunk formájában, s végre érvényt szerezhetnénk nemcsak a nemzet egyneked, hanem háromnegyed lakossága óhajtatásának is.

Szeretjük hinni, hogy oda át a Lajthán túl annyira elnérgesednek a viszonyok, hogy az önálló vámtérület minden nagyobb küzdelem nélkül megkapjuk; legalább a dolgok mostani állásból erre az eshetőségre lehet leginkább következtetni.

Petróleum-forrás az Alföldön.

Az alföldi falvakban addig szent csudákat fedeztek fel, kuthól előkandikáló szűz Máriákat, égbe látó öreg libaspásztorokat, több efféleket, de most foltalálták az igazí csodát: gazdag petróleum-forrást a síkon. Hihetlenül hangzik, de komoly való-

ság, hogy Csanádmege Csanádpalota községében járnak egy petróleum-forrás csodájára. — Kriván László gazda földjén fakadt fel ez a csoda-forrás, melynek létezéséről már tavaly óta beszéltek.

Ijesztős, babonás mese vette körül azt a csoda tanyát, ahol most a forrásra akadtak. Valószínű, hogy a kiáradó gázok lángot kaptak időnkint már a multban és a környékbeli nép azzal ijesztgette egymást, hogy tüzes ember szaladgál a Kriván tanyáján.

Olyan veszett híre támadt ennek a tanyának, akár a Cornevilli kísértetes kastélynak. A gazdája se mert belémenni lakni és most deurlt csak ki, hogy a tüzes ember, — a kincses forrás helyén támadt fel olykor-olykor és itt ma már kifogástalanul égő petróleum árad ki a földből.

A fölfedezés története ez:

Kriván Mihály megvette ezélt nyolc évvel a Kriván János-féle ősi birtokot, mely áll tizenkét fertály földből, melyen szép kert, esinos tanya díszelgett, de az utóbbi évben a tanyában nem lakott senki, mert tüzes ember járt a tanya körül.

A tüzes ember históriája a télen az egész község népet foglalkoztatta, s megtörtént az is, hogy a télen egy tanya embert kocsin vittek haza halálra ijedten, kinek orvost hivatka s dr. Tabakovits János volt

közégi orvos a beteg megvizsgálása után a kasznóban elbeszélte, hogy folyton tüzes embert kiadált. A beteg felgyógyult s mindig mondta, ő nem hitte a rémeséset, de maga látta a tüzes embert, amit szaladgált. Egész télen ez foglalkoztatta különösen a tanyaiakat, egy annyira, hogy a csendőrség leste vetett, ezek is látták a tüzes embert, de megtudták magyarázni, hogy az semmi más, mint rothadásból kifejelett »holgyó tűz.«

Ezen aztán hamar megnyugdottak a jó tanyaiak.

De hát most pattant ki a tüzes ember históriája, mert ott, ahol utra kelni látták a tüzes embert, egy pár héttel ezelőtt egy petróleum forrás bugyivant ki, honnan a szomszédok kántkákat hordták a petróleumot, melynek híre dr. H. Kovács Bálint községi orvos, Koromuhó Imre gyógyszerész, Zsifkó István kereskedő, Hipszky, Topcsi orvosok, Molnár József birtokos és többen a napokban az »ördögös tanya« kutgóbirt alaposan megvizsgálták és csakugyan egy igazi petróleum forrást találtak, a melynek olaját egy új lámpába tették és az gyönyörűen égett. A gyógyszerész a laboratóriumában vegyelemzete a folyadékot, melyben nagymennyiségű petróleumot, ként és benzint talált. Molnár József egy üveg folyadékot Makóra vitt megvizsgálás végett.

— Ugy-e, ezekre már nem is emlékezel?! Persze, nem. Hiszen akkor még olyan kicsi voltál!

S megered az öreg nagymama ajkán a beszéd. Vége, hossza alig lesz. Össze hány-vet mindent a multból, mintha valami perlepte, egérrágtá, fakó könyv leveleit forgatná s innen is, onnan is egy-egy apró történetet betűzne.

S a halavány ifju lelke visszasír a naiv emlékek után. Elmereng azokon a szép mesékben, melyeket akkor hallott az aranyos szájú nagymamától, akinél szelben nem tudott senki mesélni, még a Babi dada se, a Mihály hajdu se. Milyen gyönyörű mesék voltak azok! A zöld vadászról, a hóhéherkéről, Tündér Ilonáról, meg Árgyélus királyfirol, meg Isten tudja hány »hol volt, hol nem volt« királyról, pástorról, hétféji sárkányról, vas-

gyuró óriásról, csoda-furulyáról, seprón röpöködő boszorkányokról... Hányszor aggodott szomorú szivecskéje, mikor a meszebeli gonoszok eselt vetettek a jóknak és hogy utjongott, mikor a mese végén, legyőzve az ármányt, boldogok lettek azok, akik híven szereték egymást. Milyen kár, hogy csak mesék maradtak ezek a szép mesék! Az élet oly kegyetlen. Be másként bának ez azokkal, akik ép úgy szeretnek. Be mások itt a Tündér Ilonák, hóhéherkék, hamupipókék. És sok gazdag királyfi, sok szegény pástorlegény be más sorsra jut itt, mint azokban a gyönyörű mesékben. Azoknak a története mind úgy végződött: »együtt élnek boldogságban, hogyha meg nem haltak« és az életben hányan, akik úgy szeretnek, mint a meszebeli szerelmek, előhalot-

tak lesznek egy-egy Tündér Ilona miatt?! Miért is nem élhetünk a mese országban, ahol még van örök szerelem, igaz szív, felhőtlen boldogság?!

Fájó keservvel támadt fel a kérdés a merengő ifju megszajgó lelkében.

De a nagymama nem veszi ezt észre: a nagymama boldog. Arca sugárik, mint ősi tájón a nyugvó nap fénye. A viszontlátás öröme elúszott minden gondot, bánatot szívéből, melyet szeretne kitárni egészen a rég látott kedves unoka előtt. S aztán, ha már ő kitérte, szeretné, ha az ifju is kitérte, mert mily csekélység nem érdekelne őt, ami azzal történt! Szeretné tudni sorsának minden örömeit, minden bánatát, hogy vele örülhessen, vele sírhasson.

— Mondd csak kedves gyerme-

Még aznap az egész község tele lett a hírrel, hogy a tízes ember megkerült egy petróleum forrás alakjában, lett erre nagy mulatság, mert a palotaiak most már világ-városra öhajják tenni községüket, s meg is indult a mozgalom, hogy hogyan kell kiaknázni a jövedelmi tőkét.

Legmulatságosabb a dologban, hogy éppen két finácé járt a községben, mikor elterjedt a petróleum forrás híre, ezek rögtön kocsióra ültek s a helyszínen megjelentek s ők is konstatálták a hír valóságát, így tehát már a finácé is látják a jó palotaiak, s nem kis szöveget ütött a fejükbe, hogy: »de hamar!«

A pécsi iparos-tanoneiskola keletkezése és fejlődési mozzanatai.

(Vége.)

Bak József rajzitanót követte 1828-ban Pihl Máté, ki nemesak kiváló rajzitanó volt, hanem különösen is képzett, művelt ember és különösen megemlítendő, hogy 10 nyelvet beszélt. A rajziskola viszonya és állapota ő alatta sem igen változott, mégis örvendetes jelenségként fölemlíthető, hogy alatta a tanuló száma az egyes években már a század jóval meghaladta, és a mellett, hogy az ő rajzitanítási eredménye mindenkinél teljes el-

ismerésre talált, találunk a népi iskolai gimnáziumi tanuló részére mindnapon 10—12-ig rajzoktatást a horvá a jobbmodú iparosok is elládték tanoncukat, az általános iparrajziskola pedig ezenkívül vasár- és ünnepnapokon volt 2 órán át, 130—140 tanulóval. Az ötvenes évek elejétől kezdve már magyar nyelven szerkesztett kimutatásokra is akadunk.

Arra nézve, vajjon részestültek-e az iparos-tanoncok a század első négy évtizedében a közismereti tárgyakban is oktatásban, s ha igen, miből állott ez, arra nézve pozitív adattal nem bírnok, bár van 1795-ből egy helytartótanácsi rendelet, mely a többek közt azt mondja: »minthogy pedig oly mások is vannak, akik sem írni, sem olvasni nem tudnak s így a rajziskolában sem igen boldogulhatnak, azért minden városban — a hol nemzeti iskolák vannak, felállítandók az úgynevezett vasárnapi és ismétlőiskolák, melyeken némely helyen már szép sikerrel működnek s ezekbe kivétel nélkül minden iparos és kereskedő más tartozik hűtenekint 2 óráig járni. Ezen rendelet ellenőrzése a poltikai hatóságoknak és céheknek kötelességévé tétetett.«

Mennyiben vonatkozott ez rendelet a tanoncok közismereti oktatására és egyáltalában volt-e eredménye, mint fentemlítém, leváltárunk nem nyújt felvilágosítást. Biztos

adatot csak 1853/54-ben találunk, a mikor ugyanis az iparos tanuló részére a közismereti tárgyak tanítására a belvárosi tanitók vezetéke alatt, vasárnapi ismétlő iskola szervezetelt s ez időtől kezdve az oktatás s szervezésben az újabb rendezésig megszakítás nélkül folyt, bár nem nagy eredménnyel, mert az iparogazdák indolenciája, sőt mondhatni ellenszerve folytán az iskoláztatás mindig a legrendetlenebb volt, noha a tanoncok iskolai bizonyítvány nélkül föl nem szabadulhattak. 1854/55-ben még mindig csak 2 osztály van a kimutatás szerint az I. osztályba járt 60 tanuló, a II. osztályba 117, a rajziskolába 102. 1855/56-ban már van 2 első osztály (egy magyar 145 és egy német 125 tanulóval) és 2 második osztály (egy magyar 81 és egy német 162 tanulóval) 1856/57-ben az első osztály vegyes tannyelvű 140 tanulóval, második osztály ismét van kettő I magyar 124 és egy német 96 tanulóval, de már van vegyes tannyelvű III. osztály is 89 tanulóval.

Hogy a tanulók száma ez időben oly feltűnő nagy, az a Bach-korszak ugynevezett zsendár eredménye. A hatvanas és 70-es években e szám már nagyon is mecsökken s ha a tanuló be is iratkoztak, tényleg még sem jártak, mert a rendőség bírságolásától alig tartottak. Jártak is,

kem, hogy szolgál a szerencse? Sokáig jártál a nagy világban, mesélj most te nekem sokat, sokat!

— Unszolja beszédre a mélyzó fut.

— Jó nagymamám, az én mesém sokkal szomorubb lesz, mint volt a tied. Más világ az, amelyben én jártam. Veszendőben itt a beszélgetés, maholnap egészen felémészti az önzés. Haldoklik a hála és az igazságot chvenyzi el a hamisság. Diledezőben az oltár, melyen a szép erényeknek áldozunk. Pozgányok leszünk újra. Bálványokat imádnunk: az arany-borjúnak gyujt tömjént a világ. S egyegy más hamis bálványának, a hűségnek, ledrségnek, fényezésnek, urhatnaiságunk hányan feláldozák egész életüket!

— Késérü beszéd ez, én édes jó fiam! Ilyen fiatalon már is ily sötéten látai! Te vagy a szemedet

rontottad el, vagy a szívedet érte valami nagy csapás. Talán szerrettél?

— Amint csak egy ifju szív szerethet.

— Reméltél?

— Mint buzgó hívő az örök üdvösségben.

— Csalódtál?

— Közel voltam a mennyországhoz és onnan estem a pokol fenekére.

— És kételkedel, hogy valaha még részed lehet az üdvösségben. Kételkedel mindenben, ami jó és nemes. Szemed mindig a sötétséget látja, mert a nyájasabb fénytől elfordított fejed. Fiam, ez nem jól van így. Csak aki hisz, az üdvözölhet úgy ezen, mind a más világon.

Az ifju áhitattal néz a jó nagymamára. Olyan édes neki ez a vigasztalás, habár kételkedik is benne. Oly rég hallotta az igaz szeretet szavát, hogy most hallva, úgözet fogja el.

A nagymama közelebb vonja magához a szerettet unokát, lágyabban simogatja a tízes homlokot és édes csókkal némítja el a panaszos ajkat.

És ezeknek a csókoknak szelid melegétől enyhülés száll a zaklatott szívébe.

— Édes nagymamám, mesélj tovább, mesélj úgy, mint régebben, mikor még hittem a mesékben.

És a nagymama mesél.

Nem is a köds regék világából, hanem az életből. Egy ifjuról szól a meseje, aki elvesztette mindenét, mert szeretett és csalódott. Sötét

legalább is nem olyan nagyon boldog, mint sokan képzélik. Mert ennek az állapotnak, hiába, pusztulás vége s talán az volna az egyetlen elfogadható orvosser, ha osztrák ellenségeinknek sikerülne ellenünk hatásosan föltépnie s minket kizárni a közös vártérület átlásából, amiből mi legalább annyit nyernénk, hogy magunk csinálhatnók saját külkereskedelmi politikánkat, a magunk belátása szerint alakulnának át, vagy maradnánk a magunk formájában, s végre érvényt szerezhettünk nemcsak a nemzet egyegyed, hanem háromnegyed lakossága óhajátának is.

Szeretjük hinni, hogy oda át a Lajthán túl annyira elmerésednek a viszonyok, hogy az önálló vámtérület minden nagyobb küzdelem nélkül megkapjuk; legalább a dolgok mostani állásából erre az eshetőségre lehet leginkább következtetni.

Petróleum-forrás az Alföldön.

Az alföldi falvakban addig szent csudákat fedeztek fel, kutból előkandikáló szűz Máriákat, égbe látó öreg libapásztorokat, tolb efféléket, de most föltalálták az igazi csodát: gazdag petróleum-forrást a síkon. Hihetetlen hangzik, de komoly való-

ság, hogy Csanád megye Csanád-Palota községében járnak egy petróleum-forrás csodájára. — Kriván László gazda földjén fakadt föl ez a csoda-forrás, melynek létezéséről már tavaly óta beszéltek.

Ijesztés, babonás mese vette körül azt a csoda tavnyát, ahol most a forrásra akadtak. Valószínű, hogy a kiáradó gázok lángot kaptak időnkint már a mulban és a környékbeli nép azzal ijesztette egymást, hogy tüzes ember szaladgál a Kriván tanyáján.

Olyan veszett híre támadt ennek a tanyának, akár a Corneville kísértetes kastélynak. A gazdája se mert belemenni lakni és most deirült csak ki, hogy a tüzes ember, — a kincses forrás helyén támadt fel olykor-olykor és itt ma már kifogástalanul égő petróleum árad ki a földből.

A fölfedezés története ez:

Kriván Mihály megvette ezélt nyolc évvel a Kriván János-féle ősi birtokot, mely áll tizenkét fertály földből, melyen szép kert, csinos tanya díszelgett, de az utóbbi évben a tanyában nem lakott senki, mert tüzes ember járt a tanya körül.

A tüzes ember históriája a télen az egész község népét foglalkoztatta, s megtörtént az is, hogy a télen egy tanyai embert kocsin vittek haza halálra ijedten, kinek orvost hívtak s dr. Tabakovits János volt

közvetítő orvos a beteg megvizsgálása után a kaszinóban elbeszélte, hogy folyton tüzes embert kiadott. A beteg foglyogvult s mindig mondta, ó nem hite a rőmnessét, de maga látta a tüzes embert, amit szaladgált. Egész télen ez foglalkoztatta különösen a tanyaiakat, ugy annyira, hogy a csendőrség leste vetett, ezek is látták a tüzes embert, hogy a megtudták magyarulni, hogy az semmi más, mint rothadásból kifejtett „bolygó tűz.”

Ezen aztán hamar megnyugodtak a jó tanyaiak.

De hát most pattant ki a tüzes ember históriája, mert ott, ahol utra kelni látták a tüzes embert, egy pár héttel ezélt egy pertróleum forrás bugyogant ki. Isonna a szomszédok kántákkal hordták a pertróleumot, melynek híre dr. H. Kovács Bilitit községi orvos, Kornuth Imre gyógyszerész, Zsifkó István kereskedő, Hipszky, Toposi iparosok, Molnár József birtokos és többen a napokban az „ördögös tanya” kutatódret alaposan megvizsgálták és csakugyan egy igazi pertróleum forrást találtak, a melynek olaját egy új lámpába tették és az gyönyörűen égett. A gyógyszerész a laboratóriumban vegyelemzte a forradékot, melyben nagy mennyiségű pertróleumot, ként és benzint talált. Molnár József egy üveg folyadékot Makóra vitt megvizsgálás végett.

— Ugy-e, ezekre már nem is emlékezel?! Persze, nem. Hiszen akkor még olyan kicsi voltál!

S megéred az öreg nagymama ajkán a beszéd. Vége, hosszú alig lesz. Össze hány-vet mindent a múltból, mintha valami porlepte, megébrta, fakó könyv leveleit forgatná s innen is, onnan is egy-egy apró történetet betűzne.

S a halvány ifju lelke vissza-sír a naiv emlékek után. Elmereng azokon a szép meséken, melyeket akkor hallott az aranyos száju nagymamától, akinél szízen nem tudott senki mesélni, még a Babi dada se, a Mihály hajdu se. Milyen gyönyörű mesék voltak azok! A zöld vadászról, a hófehérkéről, Tündér Ilonáról, meg Árgyélus királyfiról, meg Isten tudja hány „hol v ált, hol nem volt” királyról, pásztorról, hétéfeji sárkányról, vas-

gyuró óriásról, csoda-furulyáról, seprón röpöködő boszorkányokról... Hányszor aggódott szomorú szivecskéje, mikor a mesébéli gonoszok cselet vetettek a jóknak és hogy ujjongott, mikor a mese végén, legyőzve az ármányt, boldogok lettek azok, akik híven szereték egymást. Milyen kár, hogy csak mesék maradtak ezek a szép mesék! Az élet oly kegyetlen. Be másként bánték ez azokkal, akik ép ugy szerettek. Be mások itt a Tündér Ilonák, hófehérkék, hamupipókék. És sok gazdag királyfi, sok szegény pásztorleány be más sorsra jut itt, mint azokban a gyönyörű mesékben. Azoknak a története mind úgy végződött: „együtt élnek boldogságban, hogyha meg nem haltak” és az életben hányan, akik ugy szerettek, mint a mesébéli szerelmek, élőhalot-

tak lesznek egy-egy Tündér Ilona miatt?! Miért is nem élhetünk a mese országában, ahol még van örök szerelem, igaz szív, felhőtlen boldogság?

Fájó keserűvel támadt fel a kérdés a merengő ifju megsajgó lelkében.

De a nagymama nem veszi ezt észre: a nagymama boldog. Arca sugárizik, mint őszi tájon a nyugvó nap fénye. A viszontlátás öröme elúzott minden gondot, bánatot szívéből, melyet szeretne kitárni egészen a rég látott kedves unoka előtt. S aztán, ha már ő kitárta, szeretné, ha az ifju is kitárna, mert mily csekélység nem érdekelné őt, ami azzal történt! Szeretné tudni sorsának minden örömet, minden bánatát, hogy vele örülhessen, vele sirhasson.

— Mondj csak kedves gyerme-

Még aznap az egész község tele lett a hírrel, hogy a tüzes ember megkerült egy petróleum forrás alakjában, lett erre nagy mulatság, mert a palotaiak most már világ-várossá állították tenni községüket, s meg is indult a mozgalom, hogy hogyan kell kiaknáni a jövedelmi tőkét.

Legmulatságosabb a dologban, hogy éppen két finácé jött a községben, mikor elterjedt a petróleum forrás híre, ezek rögtön kocsióra ültek s a helyszínre megjelentek s ők is konstatálták a hír valódságát, így tehát már a finácót is látják a jó palotaiak, s nem kis szöveget ütött a fejükbe, hogy: »de hamar!».

A pécsi ipáros-tanonekiskola keletkezése és fejlődési mozzanatai.

(Vége.)

Buk József rajzitanítót követte 1828-ban Pfiff Maté, ki nemcsak kiváló rajzitanító volt, hanem más-különbösen is képzett, művelti ember és különösen megemlendő, hogy 10 nyelvet beszélt. A rajziskola viszonya és állapota ő alatta sem igen változott, mégis örvendetes jelenségeként fölemlíthető, hogy alatta a tanulók száma az egyes években már a százat jóval meghaladta, és a mellett, hogy az ő rajzitanítási eredménye mindenkinél teljes el-

ismerésre talált, találunk a népiskolai gimnáziumi tanulók részére mindennap 10—12-ig rajzoktatást a hová a jobbmódu iparosok is elfüldték tanoncáikat, az általános iparrajziskola pedig ezenkívül vasár- és ünneppalokon volt 2 órán át, 130—140 tanulóval. Az ötvenes évek elejétől kezdve már magyar nyelven szerkesztett kimutatásokra is akadunk.

Arra nézve, vajjon részesültek-e az ipáros-tanoncok a század első négy évtizedében a közsimereti tárgyakban is oktatásban, s ha igen, miből állott ez, arra nézve pozitív adattal nem bírunk, bár van 1795-ből egy helytartótanácsi rendelet, mely a többek közt azt mondja: »míthogy pedig oly inasok is vannak, akik sem írni, sem olvasni nem tudnak s így a rajziskolában sem igen boldogulhatnak, azért minden városban — a hol nemzeti iskolák vannak, fölláttandók az úgynevezett vasárnapi és ismétlőiskolák, melyeknek némely helyen már szép sikerrel működnek s ezekbe kivétel nélkül minden iparos és kereskedő inas tartozik hetenkint 2 óráig járni. Ezen rendelet ellenőrzése a politikai hatóságoknak és céheknek kötelességévé tétetett.»

Mennyiben vonatkozott e rendelet a tanoncok közsimereti oktatására és egyáltalában volt-e eredménye, mint fentemlített, levélárunk nem nyújt felvilágosítást. Biztos

adatot csak 1853/54-ben találunk, a mikor ugyanis is ipáros tanulók részére a közsimereti tárgyak tanítására a belvárosi tanítóközség vezetője alatt, vasárnapi ismétlő iskola szerveztetett s ez időtől kezdve az oktatás és szervezeten is az újabb rendezésig megszaktatás nélkül folyt, bár nem nagy eredménnyel, mert az iparrogadás indolenciája, sőt mondhatni ellenszeme folytán az iskoláztatás mindig a legrendlenebb volt, noha a tanoncok iskolai bizonyítvány nélkül föl nem szabadulhattak. 1854/55-ben még mindig csak 2 osztály van a kimutatás szerint az I. osztályba járt 60 tanuló, a II. osztályba 117, a rajziskolába 102. 1855/56-ban már van 2 első osztály (egy magyar 145 és egy német 125 tanulóval) és 2 második osztály (egy magyar 81 és egy német 162 tanulóval) 1856/57-ben az első osztály vegyes tanyművel 140 tanulóval, második osztály ismét van kettő I magyar 124 és egy német 96 tanulóval, de már van vegyes tanyművel III. osztály is 89 tanulóval.

Hogy a tanulók száma ez időben oly feltűnő nagy, az a Bach-korszak úgynevezett zsanáridé eredménye. A hatvanas és 70-es években e szám már nagyon is megesökkent s ha a tanulókat be is iratkoztak, tényleg még sem jártak, mert a rendőrség bírságolással alig tartottak. Jártak is,

kem, hogy szolgál a szerenese? Sokáig jártál a nagy világban, meséld most te nekem sokat, sokat! — unszolja beszédre a mélaöz fútt.

— Jó nagymamám, az én mesém sokkal szomorubb lesz, mint volt a tied. Más világ az, amelyben én jártam. Veszendőben itt a becsületesség, maholnap egészen felemészti az önzés. Haldoklik a hála és az igazságot éhenveszti el a hamisság. Dűledézében az oltár, melyen a szép erényeknek áldoztunk, Pozányok leszünk újra. Bálványokat imádtunk: az arany-borjúnak gyujt tömjént a világ. S egyegy más halm bálványának, a hűségnek, ledérségnek, fényűzésnek, urhatnagságnak hányan feláldozták egész életüket!

— Keserű beszéd ez, én édes jó fiam! Ilyen fiatalon már is ily sötétben látni! Te vagy a szemedet

rontottad el, vagy a szivedet érte valami nagy csapás. Talán szerrettél?

— Amint csak egy ifju szív szerethet.

— Reméltél?

— Mint buggó hívó az örök üdvösségben.

— Csaldódtál?

— Közel voltam a mennyországához és onnan estem a pokol fenekére.

— És kételkedel, hogy valaha még részed lehet az üdvösségben. Kételkedel mindenben, ami jó és nemes. Szemed mindig a sötétséget látja, mert a nyájasabb fénytől elfordítod fejed. Fiam, ez nem jól van így. Csak aki hisz, az üdvözölhet úgy ezen, mind a más világon.

Az ifju áhitattal néz a jó nagymamára. Olyan édes neki ez a vizsgáltás, habár kételkedik is benne. Oly rég hallotta az igaz szeretet szavát, hogy most hallva, igézet fogja el.

A nagymama közelebb vonja magához a szeretett unokát, légyabban simogatja a tüzes homlokot és édes csókmal némitja el a panaszos ajkat.

És ezeknek a csókoknak szelid melegétől enyhülés száll a zaklatott szívbe.

— Édes nagymamám, meséld tovább, meséld úgy, mint régente, mikor még hittem a mesékben.

És a nagymama mesél.

Nem is a kődös regék világából, hanem az életből. Egy ifjúról szól a meséje, aki elvesztette mindenét, mert szeretett és csalódott. Sötét

nem is, és ha elérkezett a felszabadulás ideje, lefizették az 5 frt tandíjat, kaptak igazolványt és fél-szabadultak, ha nem Pécsét, hát igazolvány nélkül illetékességi helyük járási szolgabirodalmánál.

A hatvamas években van külön I. II. III. és IV. osztály és a tan nyelv magyar. A tananyag az iparos tanonc-iskolai osztályokban, a népiskolai négy osztály tananyaga volt ugyan, de valóságban rendszeresen alul maradt, miután a faluról beözönlő tanulók előismerete éppen semmi volt, a mivel különben vidéken a mai iparos-tanonc-iskola is küzd.

Az 1880/82. évben a pécsi kereskedelmi és iparkamara a fennálló vasárnapi iparos-ismétlő iskolától függetlenül a kir. főreáliskolában a jobb előkészítéssel bíró tanoncok részére új iparos tanonc-iskolát szervezett, kezdetnek egy osztályval a közsmereti tárgyakat, melyet 69 tanuló és egy rajzosztályval, melyet 54 tanuló látogatott. E mellett a város hat osztályt tartott fenn az iparos tanoncok részére, melyben előismeretüknek megfelelő tanterv szerint nyertek oktatást, úgy a közsmereti tárgyakban, mint a rajzban, heti 4 órában. 1882/83-ban az állapot változatlan. 1883/84-ben azonban a kir. főreáliskolában már van két osztály 72 tanulóval és egy rajzosztály 92

tanulóval; a városnak van 8 iparos osztálya és ezeket látogatja összesen 580 tanuló, rajzban azonban csak 95 tanuló részesül s ezek is többnyire az építészeti szakhoz tartoznak. 1884/85-ben a főreáliskolai iparos tanonciskola harmadikkal is kibővítették, de azért az összes tanuló száma mégis csak 90, minek oka részben abban keresendő, hogy a felvételnél felette szigorúan jártak el, másrészt az iparosok nem akarták tanoncokat ide küldeni, mert az előadások hétköznapokon tartattak; a város 8 osztályában van ez évben is 576 tanuló, kik közül 110 részesül rajzoktatásban.

Az iparos tanonc-iskola ügyét a kormány rendelkezései szerint az a tanoncok előképzettségének megfelelően rendezte 1885-ben a város és ezáltal a kormány rendelkezése szerint az iparos-tanonciskolai bizottságot megválasztotta, mely május hó 21-én meg is alakult és működését a jövő tanévre való előkészítéssel nyomban meg is kezdte. A város a kereskedelmi és iparkamara által a főreáliskolában létesített 3 osztály iparos tanonc iskolát is átvette, miután annak költségeit nagyjából már amennyi is 6 viselte és amennyiben ezt ott meghagyta, az állapot nem igen változott; de amennyiben a főreáliskolában elhelyezett 3 osztálynak és a népiskolában elhelyezett 8 osztálynak külön-külön igazgatója volt, ez az adminisztráció és különösen az ellenőrzés tekintetében igen sok nehézséget okozott.

Egyekheken a szervezés teljesen a miniszteri szabályzat értelmében történt, úgy a tanterv, mint a szorgalmi idő kiszabása tekintetében. A közsmereti tárgyakra heti 4 óra lett kiszabva, még pedig 2 hétköznapra (szerda és szombat) a nappali órákban mindenkor vasárnap. A bizottságnak ezen intézkedésének megmátását, hogy ugyanis a tanítási időt a nappali órákra tette át, egyes iparosok több ízben kérelmeztek, de siker nélkül; mert úgy a bizottság, mint a Város Tanácsa tekintettel arra, hogy a tanítás az esti órákban eredménytelen, de erkölcsi szempontból is kifogásolható, mindig állhatatosan ragaszkodott ebbeli elhatározásához és így a tanítási idő még most is a nappali órákban van és csak a

három nyári hónapban tartatik délután 5—7-ig. Az állapoton később úgy lett könnyítve, hogy az előadások kedd-csütörtökre és szerda szombatra létezték át, mi a gazdákra annyiban előnyös, hogy a tanoncok nem egyszerre mennek el hazánkról.

A tanítók fizetése is meg lett állapítva, még pedig a népiskolai tanítók részére heti 4 óra után évi 200—200 frt, a reáliskolaiakéi heti 6 óra után 400—400 frt. Felvételtel rendes tantárgyként a hitoktatás és a hitoktatás díjazására 500 frtot állítottak be. A tandíj évi 2 frtblan lett megállapítva. A költségvetés az 1895/96. évre kitekelt 4600 frtot, mivel szemben azonban csak 2300 frt biztos bevétel állt szemben és mivel a város államséglyt ugyan kért, de csak 400 frtot kapott, a hiányt a közadóból kellett fedeznie. Ugyanez évben a Zsolnay-gyár tulajdonosa gyári tanoncai részére külön iskolát létesített, melynek tanítóit 6 fizeti. Ez iskola is az iparos-tanonciskolai bizottság felügyelete alá helyeztetett. E gyári tanonciskola ma is fennáll.

1886/87-ben az állapotok csak annyiban változtak, hogy a rajzra kötelezett tanoncok részére 2 új osztály lett fölléltítva, a népiskolákban elhelyezett előkészítő osztályok pedig egy I. osztályval kibővítve és helyette egy előkészítő osztály beszámítva. Ez évben átvette a város a magán kereskedelmi középiskolát, a szintén kereskedelmi és iparkamara által létesített kereskedő tanonc-iskolát, azt a következő évek folytán szintén a törvényes kívánalmaknak megfelelően szervezte. Az oktatást a főreáliskola tanáira bízta. Az intézetnek van ma négy osztálya; I. előkészítő, továbbá I. II. és III. osztálya. Ez évben tartatott meg az első munka és rajzkiallítás, a kezdet nehézségei dacára a legsebb sikerrel. Részt vett 84 tanuló 121 tárgygal. E kiállítások ez idő óta minden évben rendeztetnek, még pedig mindenkor a husvéti ünnepek alatt s a tanulók valóságosan versenyeznek egymással, minnek hatása évről-évre a kiállított munkák csinossága és rendszeres elkészítéséről tünik ki; de visszahat a gazdákra is, mert észreve-

ut várt ezután reá. A kétségbeesés kinálkozott neki társul. De kiszabadította ennek kezéből a munkát. És visszaadta újra az életnek, megvizsgáltta; új hitet, új reményt öntött szívébe, mely úgy, mint először sohasem tudott szeretni, de azért talált szerető társat, a kiért szívesen dolgozott.

— Aki dolgozik, fiam, az nem esik kétségbe!

Tüzes pir fakad e szavakra az ifjú arcán s áldó köszönettel csókolja meg a nagymama ráncos kezét.

— Jó nagymamám, ha a munka felejtlen is tanít, talán így is lehet vizsgálat, szép meséd. De a szív, mely felejtlen nem tud, öröke hordja sebet!

Sümeik Kálmán.

hető, hogy ezek is mindinkább több gondot fordítanak tanoncok kiképzésére tartván a közönség kritikájától, mely a kiállításokat előszeretettel látogatja. (A látogatók száma: 2—3000). Az ifjúság a kiállításokon pénzjutalmat és díszes dícsörgő okleveleket kap. Az utolsó kiállításán 293 tanuló 433 tárgyat mutatott be, a rajzkisállításon pedig 212 tanuló 1—2 sikerültebb rajzot mutatott be.

Az 1887/88. évben a népiskolában elhelyezett tanonc-iskolában az I. osztály már párhuzamosítva lett s ez időtől kezdve a fejlődés fokozatosan haladt előre és a mint 1888/89-ben a II. osztály és 1890/91-ben a III. osztály megnyílik, mindig egy-egy előkészítő osztály szűnik meg.

1889/90-ben az építő iparos tanoncok részére a téli tanfolyam lett megnyitva, egyelőre egy előkészítő és egy I. osztályval, a következő évben pedig a II. osztály.

1891/92-ben a téli tanfolyamot a III. osztályval is kibővített, de a II. osztályval kapcsolatosan egy tanító vezetése alatt, mely állapot csak 1895/96-ban szűnt meg, azaz a téli tanfolyamban is külön III. osztályt állítottak.

1893/94-ben a kereskedelmi tanonciskola végleg szerveztetett, azaz egy előkészítő osztályval meg lett toldva és a főreáliskola helyiségébe áthelyezve, a főreáliskolában levő 3 iparos tanonc-iskola pedig onnan elvive és a többiekkel egy igazgatóság alá helyezve s ez idő óta a tanulók száma folyton nagyobodik, a beosztás és osztályozás könnyebb, az iskolalátogatás rendezesebb, a felelősek jó, az előmenetel egyöntű, szóval a fejlődés minden irányában könnyebb lett. Ez időben a rajzoktatás is rendezetett, amennyiben a tanoncok iparágak szerint lehetőleg csoportosították s ennek következtében a rajzosztályok száporították.

Az 1895/96. tanév végén — beleszámítva a téli tanfolyam osztályait — volt: 5 előkészítő osztály, 4 első osztály, 3 második osztály, 3 harmadik osztály, 2 rajzosztály a vas munkások számára, 3 rajzosztály az építő iparosok számára, 2 rajzosztály a famunkások számára és 1 rajzosztály a vegyes iparosok számára. Közismereti ok-

tatásban 868, rajzoktatásban 504 tanuló. Az évi fentartási költség már a 6000 forint is meghaladja.

Schneider István.

Gondolatok.

Midőn a jelen kielégítő, nem nézünk a múltba.

Azt mondom: »megtaláltam.« Ez annyit tesz, hogy nem kerested.

Fellázadni az ellen, amin változtatni nem lehet, gyengeség. De fellázadni az ellen a min változathatni: kötelesség.

Egy korszak sen hozott annyi rokkant szellemet létre mint a miénk; és egyik sem használt el annyi embert.

Tudni, annyi, mint látni. Hinni, annyi, mint óhajítani. Az ember nem látja mindig, a mit óhajít, és nem óhajítja mindig, a mit lát.

Hogy az emberek iránt türelmesek legyünk, vagy nagyon kell őket szeretni, vagy nagyon megvetni.

Inkább rágalmazzák az embereket, mint hogy kiszákmányolják.

Még nem találkoztam olyan gazemberrel, a ki embergyűlölő lett volna.

A becsületes emberekre semmi sem lehet nyomasztóbb, mint midőn kénytelenek valakit megvetni; csak az utolsó esetben szánják rá magokat.

Az ember a jövő felé rohan; az állat a jelenben él; néha a múltban él, mert bánkódni és nyögni is tud.

A szépség után a világosság a legszebb dolog a világon.

Még azok is, kik az igazságot legjobban szeretik, nem szeretik, hogyha az emberek nekik szemökbe mondják: az embereknek elég bátorságok volna az igazságot megmondani, de meghallgatni nincs bátorságok, ezokból nem is mondják.

Ne mondd, hogy »én őszinte vagyok«, hanem légy az. Ne mondd, hogy »én nem vagyok hüü«; hanem bizonyítsd be.

A büszke ember nem hazudik, hogy önmaga iránt ne vétsen; az őszinte ember pedig azért, hogy az igazság ellen ne vétsen.

Általában azt hiszik, hogy két filitük van, én azt hiszem, hogy a legtöbbeknek csak egy van — hogy

azt hallja, a mi tetszésére van. Még a legigazságosabbaknak is keményebb az egyik füllük, mint a másik.

Az őszinték ellen legtöbbször önzésből vétünk és érdekből; de mindig gyengeségből.

A szemünkkel is így vagyunk; a természet két szemet adott, de az egyiket behunyjuk; még pedig azt, melylyel olyan dolgokat látunk, a mi nincs nyitunkban.

A hizelgés megrontja a szellemet, mint a cukor a fogakat.

Másoktól tanácsot kérni annyi, mint azt kívánni, hogy véleményedden legyenek.

A ki hizeleg — koldul.

Melyik rosszabb: hizelegni vagy a hizelegést elfogadni? A ki hizeleg, ront, a ki a hizelegést elfogadja, súlyod.

Hizelgő természet kétértelmű természet; igen gyakran azért hizelegnek, hogy maguknak bököket kolduljanak.

A bor és dicséret hasonlítanak. Egy kevés dicséret jó hatással van, batorít és erősít; a sok dicséret megárt.

A művészetben az eredetiség — jó tulajdonság, a világban — hiba. Önyavak lenni, mint mások hogy sértik se botránkoztatásnak meg, ez a világi evangélium.

A ki magát a világ véleménye után alkalmazza, az a legfuggóbb rabzsolga, mert a legszesélyesebb, legkorlátlanabb hatalmu és legkövetelőbb gazdát választja.

A ki a kötelességről való fogalma után alkalmazza magát, az az ember még tévedéseiben is szabad.

A közvélemény-nnyel ne törődjünk sokat; tegyünk mindent belátásunk szerint fölünk telhetőleg legjobban, ha a közvélemény nem méltányolja — az az ő hibája.

Az őszinteséghez sok bátorság kívánatik és sok tapintat, hogy sértők ne legyünk. Sokan nem tudnak őszinték lenni, csak gorbombásodással, sőt az őszinteséget igen gyakran összetévesztik a gorbombasággal. Ugyanezért a finom tapintat és becsületesség egyestülése tesz ki a becsületes világi embert.

Az jó és művelt izléssel egyedül a igazság talál. A művelt izlésű embernek terhére esik az hazug-

ság; mikor beszél, igazat mond, de a sértést elkerüli.

Az unalom a roszdához hasonló, elrágja a tehetéseket.

Az egészségesek nem értik, hogy az ember beteg is lehet.

A betegek pedig azt értik meg teljesen, hogy az ember egészséges is lehet.

A betegek, az unatkozók és a szerencsétlenek szeretik a hely változtatását; mindig azt remélik, hogy másutt jobban lesznek. Futnak önmaguktól; de nyomorúságukat mindentivé magukkal viszik.

Vajjon az emberiség nem egy olyan szerencsétlen beteg-e, ki az egészséget keresi és a boldogság után fut? — és mégis minden helyváltoztatásban és minden haladásában szerencsétlen marad.

Mások előtt annyi évek vagyunk a mennyinek látszunk, önmagunk előtt egészségtünk és erőnk határozza meg korunkat; szellemünk tapasztalatunkkal egyidős.

A sok fecsegés, locsogás szellemiüresség csalhatatlan jele. A fecsegős olyan emberhez hasonlít, ki soha sincsen otthon.

A hallgatást használni tudni: érte. Kik ügyüket mindenütt elbeszélik és bizalmukat mindenkire kiterjesztik, olyanok, mintha mezotelenül futkoroznának az utcán.

A valódi bátorság ösmeri a veszélyt.

Az álmodozás az ifjuság eleme, a tevékenység az érett koré. A ki nem tud többé álmodozni, az cselekedjék.

Mindenki panaszkodik az emberek ellen.

Mindenki azt kiáltja: Mily gyarlók az emberek! Mily rosszak, egyengék, gyávák vagy ostobák! De természetesen, hogy önmagára mindenki kivételet csinál.

D. K.

Köteles-e a munkaadó iparos a segéd munkakönyvét kiadni?

E cím alatt jelent meg e lap múlt heti számának »Vegyesek» rovatában egy közlemény, melyet tekintettel az abban foglaltakra, ha már a szerkesztőség részéről a szükséges szervezettekkel nem kísérletet, — szó nélkül nem hagyhatok.

A kérdéses cikk egyáltalában nem nyújt arra nézve felvilágosítást, hogy miként került az ügy a budapesti kir. törvényszék felelbezési tanácsa elé; mert hiszen a munkaviszonyból származó vitákérdések elbírálására, a békéltető bizottság illetékes; (törv. 141. §.) a határozattal meg nem elégedő félnek jogában állván a törvény rendes útján 8 nap alatt jogorvoslással élni; (törv. 176. §.) Eddig rendén volna a dolog.

De már a közleményben idézett 341/97. számú elvi jelentőségű határozat, mely szerint szerint az ipartörvény 106. §-a értelmében a munkaadó — a segéd munkakönyvét köteles kiadni tekintet nélkül arra, hogy *jogos-e vagy jogtalan a kitérés* — egyeztetni nem áll! mert mit mond a törvény 93. §-a. »Habár kellő időben történt is a felmondás, azon segéd, ki darabszámra fizetetik, *addig nem léphet ki*, míg az átvett munkát a szerződésnek megfelelőleg be nem fejezte, valamint az *sem*, ki munkabérére kapott előleget le nem dolgozta vagy meg nem térítette; ebből pedig nyilvánvalólag következik, hogy a ki a munkából ki nem léphet, munkakönyve átadását se követelheti; mert mindaddig, míg a munkaviszony tart, a munkakönyvet az iparos megőrizni tartozik.

Az idézett elvi jelentőségű határozat, a mely ekként nagy bölcsen elrendelné, hogy a munkakönyv feltétlenül kiadandó, mert annak visszatartása miatt a segéd újabb alkalmazást nem kaphatván, kárt szenved, melynek megtérítésére azután a munkaadó volna köteles, — nagy kegyesen mégis megengedi azt, hogy a munkaadónak, a mennyiben a segéd ellen követelése van, módjában áll ezen követelését a törv. 141. §-a értelmében a békéltető bizottság, illetőleg az iparhatóság előtt érvényesíteni.

A midőn ezt kimondta bpesti törvényszék felelbezési tanácsa, bizonyára azon hiedelemben volt, hogy az iparosok segédek állandó lakhelyével bírnak — háztulajdonosok, — a kik szépen megvárják, míg előbbi munkaadójuk követelése rajtuk behajtható?

A gyakorlat azonban mást bizonyított és én ezt akárhány meg-

történet esetből másként tudom. A segéd, a midőn munkakönyvét kezéhez vette, úgy elpárolog a lát-határól (tisztelte az egyes kivétel-eknek), hogy avval többé se munka adója, se a békéltető-bizottság nem beszél; nem marad tehát a mester részére más vissza, mint a törvény 93-ik §-ában rendelt jogorvóló éve, az adott előleget a segéddel ledolgoztassa.

Végül pedig a mi közlemény ama zárszavait illeti, hogy ezen elvi határozat jövőben nagyon sok pörök-kódés elejét fogja venni, éppen megfordítva áll, mert azok, a kik a törv. ezen ügyre vonatkozó rendelkezéseit nem eléggé ismerik és olvassák a közlőt, vagy ehhez hasonló határozatot; félrevezetettek és vélt sérelmekkel legalább felelbezés útján gyakrabban viszik bíróságok elé, mint az eddigittették.

Dobozsny István.

A szocializmus egyházi téren.

Elmult az ezredév, az ünnepek éve, de nem dolog nélkül; következik megint a dolog éve, de nem ünnepek nélkül.

Nézetem szerint nagy tévedés volna a kitérések miatt akár általában a vallást, akár különösen a protestans egyház elveit, vagy éppen egyik-másik lelkészét okozni. Sok gyökérből táplálkozik ez a fa!

Lenne csak szabad vagy irni és beszélni az állam ellen, mint az egyház ellen szabad, lenne csak törvény, mely megengedné, hogy a terhekől való menekülés mellett szabad volna az állam kötelekéből is kilépni, mint a hogyan szabad a felekezet kötelekéből; majd megelnék egyszerre, hányan lennének azonnal államellenlétek!

A szocializmus közzadásági, társadalmi kérdés. Utjában áll akadályul az egyház, az a lényegében konzervatív szervezet; félre szeretné lökni utjából ezt az akadályt, azért támadja a vallást is, a lelkészt is; ezeket támadhatja legkisebb veszedelmével, legkevesebb megtorlásra való kilitással.

Nemcsak az egyház és a lelkész tekintélye csökken meg e kiméletlen és aránytalan mérkőzés hatása alatt, hanem általában minden tekintély!

A lelkész — úgy szólván — minden fegyelmi eszköztől megfosztva, hogyan bírni megakadályozni — nem is az ő feladata — hogyan bírni megkötöni csupán a szép szó erejével a szocializmust, holott az állam intézményeivel, törvényeivel, hivatalnokaival, fegyveres erejével nyíltan vele szembe szállni, sőt a mit maga az állam és a társadalom növesztett nagyra.

Mert messze nyulnak e finak tápláló gyökerei, rejtőzve a szem elől, a föld alatt. A vallástalanság nem oka, hanem okozata, nem gyökere, hanem gyümölcse a szocializmusnak.

Az általános védőkötelezettség erkölcsmeletelőző következményei, az iszákosság, élvhajlászat, jäték-szenvedély, ünneppontás dőlégetése, a szűb, gazda, tanító, lelkész, előjáró fenytőjogának majdnem teljes elközbása, a veszteségek, a törvényszerések, esalások meg nem torlása, sikkasztások, visszalések részrehajló elismatása, a műveltek ragadós rossz példája, a művészetek, a saját izlésrontók, képzőmet mérgező, bünt szepítő, sokszor bünye bujtogató irányta, a valhá-zasság megtürése: mind, mind növel, táplálják a vallástalanságot, mert megintatják a népben a törvény iránti tiszteletet, megzavarják igazságérzetét, megrompítják erkölcsi értékét, megnövesztik gonosz hajlamait; az alföldön a tanyarendszer, mely nemesak az egyház és lelkész, hanem a rendezett társasélet hatása alól is jórészt kivonja az ifju nemzedéket s szokásaiban, jellemében elvadija, hogyan bírni ezt a magára hagyott, kedvt szegénységre kárhözottat, tekintélyben megéptet, kedvezőtlen kilitások által elensúlyozott, irodai munkálattal megbénított lelkész ártalmatlanná tenni, leküzdeni?!

Mit tegyen? Kér, óv, int, fedd, küzd és tür: türni kénytelen, hogy vadozják, mert nem tud csudást művelni: nem tudja egyszerre, akkor megfordítani a korszellemet, mikor saját művek hatásától megvédnek az egyház ellenségei, mikor a vallástalanság piszkos hullámai összecsapnak azok fejei fölött, kik a vallástalanság elleni gátakat egymás után lerontották, az egyházakat intelmét kigunyolták, dorgálását ki-nevették, tanácsát félredobták, küz-

delmét nehezítették, esdeklését meg nem hallgatták!

Most még csak távolból halljuk a kítőró vihar moráját, előzele csapott csak meg s fokoza csak hajónk körül a tenger hullámai, még nem korbácsolja: mégis a fenyegető vihar veszélyeinek előérzete nyugtalansággal hatja át a sziveket.

Mindenki érzi, hogy válság előtt, harc előtt áll a világ.

Az egyház sem lehet e válság iránt közönyös, az egyház sem nézheti e harcot részvétlen hidegséggel, hiszen az ő hívei állanak mindkét táborban!

Nem is közönyös, nem is részvétlen, hiszen éppen a beteg világunk van nagy szüksége az orvosra, amit a vallás adhat és válságos időkben szokott is adni.

A protestans, a róm. kath. egyház komolyan foglalkozik már a külföldön a jövő század eme főkérdésével: a szocializmussal. Itt az ideje, hogy mi is részen álljunk, kiki a maga helyén!

Az egyház és az egyház szolgálói mit tehetnek? Nözetem szerint joguk és köteleességük lehetőleg gyöngíteni az érdekek ellentéteit Krisztus evangélioma szellemében, enyhíteni a bajok okait, elősegíteni az evangéliumi elvek igazi életbe-leptetését, a nyomor csökkentése, a szenvedők vigasztalása, a gyengék gyámoltása által: joguk és köteleességük közreműködni — a mig lehet — a fenyegető viszály elodázásában.

És ha a küzdelem, a harc kitör, s a két tábor szembeszáll: az egyháznak akkor sem lehet, akkor sem szabad részvétlen néző tétlenségével bevárni, mig az élethalál harcban egyik fél leveri a másikat: sőt teljes erkölcsi erejével részt kell neki is vennie a küzdelemben, nem egyik vagy másik fél oldalán vagy ellenében, nem azonosítja magát egyikkel, nem lévén ellensége a másiknak, hanem mint békefogó, közbenjáró barát, életmentő orvos tehet mindkét félnek nagy szolgálatakat. Az érpekek ezen összeközében a kapzsiság, irigység, gyűlölet adja a fegyvert a küzdő felek kezébe, az egyház a küzdő felekben az embert tekinti s az

az önmegtágadás, áldozatkészség, szeretet igével igyekszik lefegyverezni őket.

Az egyház ereje nem anyagi vagyonában, politikai hatalmában áll, hanem erkölcsi hatóságban.

Elmult az az idő, mikor a vallás nevében az egyház papsága a kormányzat ragadta kezébe s úgy igazgatta a keresztény világ hajóját. Az evang. egyház és papsága nem áhit ilyen uralmat.

Az evangélium nem az az anyagi erő, mely közvetlenül a kormányzat kezébe által ad irányt a hajónak; az evangélium az a titkos, láthatatlan erő, mely istentől ered, istenben van, mint a delejtő láthatatlan ereje folyást egy pont felé mutatván, módot nyújt a helyes iránytól eltéréstől felismerni, a jó irányt tudatosan kiszámítani annak, a ki utmutatását megérti és követi. Voltakép a kis delejtő vezető kikitőbe a hajót, voltakép az istenhez való viszony, a vallás kormányozza a világot.

Balgaság volna tehát becsmérlni vagy kidobni a hajóból ezt a kis delejtőt azon okból, mert nem ez mozditja a kormányzatot! Pedig ezt a balgaságot a vallással sokan kéznek volnának elkövetni, napjainkban éppen a szegények, kiknek az evangélium hirdettetett, kik minden jogot, helyzetük folytonos javulását éppen a ker. vallásnak köszönhetik.

Az evangélium ezen irányzó erejét, hatását kell nekünk megtartanunk, fokoznunk. A mi feladatunk most is a régi: »hirdetni az ígét, tisztán, igazán; »feldödni, dorgáldödni«, a hol szükséges, gazdagok és szegények előtt részrehajlatlan őszinteséggel; de »minden szeretettel és tudománytal«, türelmes szeretetből és erős meggyöződésel.

A helyzet komoly, a tájékozás szükséges: ez szolgáljon mentsegül, hogy foglalkoztam ez ügygel s magyarázatát óhajtottam adni a kitérésseknek, megkeresni kísérletem a követendő irányt, megtalálni reméltem a tért, mely egyháznaknak el kell foglalnia a legközelebbi nemzedék kérdésével szemben.

Veress József.

*****

Hirdetések

Jutányos áron fõlvételeket a kiadóhivatalban.

*****

VEGYESEK.

Iparosok sérélmé. Pécs város törvényhatósági bizottsági közgyűlése legutóbb tartott üléséből a városi helygépész, illetőleg *vásárvászeszedési* árszabály-tervezetét tudvalevő tárgyalás alá nem vette, hanem végleges megállapítás és szövegezés végett a gazdasági választmány- és pénzügyi bizottsághoz utalta. Ugyancsak beható tanácskozás alá vette ez árszabály-tervezetet a pécsi ipartestület is, és miután annak egyes pontjait a vásáros iparosokra néve sérélmésnek és a négyesög méterenkint tervezett helygépész túlmgazságnak találta és amennyiben a bizottságok és a város tanácsa e magas tételek mérsékeltébb megállapítását nem eszközölné: a testület előjárósága részéről ez iránt a városi közgyűléshez kérvény intézése elhatározatott. Különböztetve a kérdéssel legközelebb bővebben fogunk foglalkozni.

Iparosok figyelme. Ismételtelen föl hívjuk a tanoncokat tartó iparos szaktársainkat, hogy a Pécs belvárosi tanoncskórában *szeptember 14-én*, az Ágostoni úti iskolában pedig *szeptember 15-én* kezdődnek az előadások. A főreáliskolában elhelyezett *ingyenes* továbbképző rajzintézmény *szeptember 19-én* nyílik meg. Ez utóbbira nézve különösen az iparossegédek figyelmét hívjuk föl s a munkaadók is figyelmeztessék segédeiket, hogy használják föl a kinalkozó kedvező alkalmat ismereteik gyarapítására s minél többen jelenjenek az ingyenes tanfolyam látogatására.

A törvényes lóerő. A kereskedelmi miniszter az összes kamarákhoz a következők rendeletét bocsátotta ki: Az 1874. VIII. t. c. az erő, illetve a munkabírás ügyéségei a lóerőt szabja meg, vagyis

azon erőt, illetve munkabírás, a mely másodpercenként 75 kg. súlyt egy méter magasságra emel. Ennek dacára a közfoglalomban gépek eladásá és vevésénél, gyakran még szerződéseknél is előfordul az úgynevezett *nominál*, vagy névleges lóerő kifejezés. A mellett, hogy ezen kifejezés első sorban nem törvényes és így, ugyancsak az 1874. VIII. t. c. 16. §-a alapján szerződéseken elő nem fordulhat, még csak nem is határozott, a mennyiben különböző helyeken és különböző alkalmazásban levő gépeknél más és más értenek. Így például a nálunk leggyakrabban vevés tárgyát képező lokomobiloknál egy nominál lóerőnek körülbelül három törvényes lóerő felel meg. Tengeri hajókon egy névleges lóerőnek körülbelül négy, míg közúti és vasúti lokomobiloknál egy névleges lóerőnek körülbelül öt törvényes felel meg. Könnyen érthető, hogy a nominál vagy névleges lóerő ilyen határozatlan értéke mellett még jóhiszemű eljárásnál is könnyen félreértés történhetik, annál inkább, mint azt több példa bizonyítja, rosszhiszemű eljárásnál, ahol a lelkismeretlén eladó gyáros, vagy úgygnők azzal igyekezik a tapasztalatlan vevőt a vételre rábírní, hogy az ő gépe nagyobb lóerőket ad, mint a másé s ez esetben a nominál lóerő értékét úgy szabja meg, a mint éppen akarja. Részben a félreértések, részben pedig a tájékozatlan közönség érdekének megóvása céljából föl hívom a kamaráit, hogy a mondottakat saját hatáskörében lehetőleg terjeszteni és a tájékozatlan közönséget lehetőleg fölvilágosítani igyekezzenek; továbbá, hogy igyekezzenek saját hatáskörében előmozdítani, hogy úgy szóbeli, mint írásbeli megállapodásoknál a nominál vagy névleges lóerő kifejezés, mint amely egyrészt törvénytelen, másrészt illuzorius, kerültessek és helyette mindenütt a törvény által megszabott „lóerő” használtassék, mely törvényes lóerő indikált, vagy effektív lehet. Ezen kifejezések értelmére vonatkozólag tájékozás és továbbterjesztés céljából megjegyzem azt is, hogy az adás-vevés tárgyát leggyakrabban képező motorok, a gőzgépek munkabírása a gyakorlatban kétféle módon méretik; vagy indikálással, vagy pedig a gőzgép tengelyén kiadott munka

mérésével. Az első mód adja az indikált lóerő számot, a második a tényleges, vagy effektív lóerő számot. Az indikált és effektív lóerő tehát nem más egység, nem más mértéket jelent, hanem valamely gép munkájának egy és ugyanazon mértékét, a törvényes „lóerővel” különböző helyen (a gőzhengerben és a tengelyen) való mérést.

Koronázása a koresmákban. Legközelebb ország-szerte minden koresmárosnak módjában lesz, sőt köteleessége is, vendéglőjében egy kis rendezett körű koronázási ünnepet rendezni. A kereskedelmi miniszter az a hatalmas ur, a ki a koronázást rendelteti után megparancsolta. A szép kis ünnep oka pedig az az ősi hagyomány, mely bibliai idők óta kísért a koresmákban: a mértékre is gyakran alkalmazzák a példaszót, hogy a hány hány amnyi szokás. Olyannyira elszaporodtak a hamis mértéki édenyek, hogy a miniszter jónak látta kimondani, hogy ezután a koresmákban ki-mérésre csak olyan palokarak és palackokat szabad használni, a melyekre a mértékhatóság hivatal irányomta a korona-bélyegét. Ezen-tel tehát, ha minőségben nem is, legalább mennyiségben igaz lesz a diák közmondásnak: Borban az igazság.

Betegsegélyző pénztárak kongresszusa. A vidéki kerületi betegsegélyző pénztárak kongresszusának előkészítő bizottsága dr. Horváth János elnöke alatt ülést tartott. Az elnök bejelentette, hogy a kibocsajtott felhívás következtében a vidéki kerületi betegsegélyző-pénztárak összesen 232 indítványt küldöttek be az országos iparegyesülethez. A beérkezett javaslatok, panaszok és indítványok alapján a bizottság a következő tárgyakat tűzte ki a kongresszus napirendjére: 1. Hatósági támogatás; előadó Günther Mihály (Győr). 2. A bejelentések szabályozása; előadó: Türk József (Besztercebánya). 3. A járuléki ügy rendezése, előadó Sarkady Ignác (Nagyvárad). 4. Orvosi és gyógyszerári ügy, előadó Erős Soma (Észtergom). 5. Kórházi ügy, előadó dr. Horváth János (Budapest). 6. A betegsegélyző pénztárak számbéli korlátozása, előadó Spolarich Zsigmond (Nagy-Kikinda). 7.

Törvénymódosítás, előadó Somlai Lajos (Pozsony). 8. A pénztári szövettség és kölcsönösség kérdése, előadó Szontágh Jenő (Szolnok). 9. A bizalmi férfiak tisztsége, előadó Kovács István (Pécs). 10. Portómentesség és vasuti szabadjegy, előadó Molnár Ferenc (Sopron). Az értekezlet végül a kongresszus megtartásának napját az évi október hó 13. és 14-ére tűzte ki az Országos Iparegyesület helyiségeibe, egyúttal felhívást bocsátott ki, a melyben felszólítja a vidéki kerületi pénztárakat, hogy kiküldöttjüket vagy meghatalmazottjukat sept. hó végéig jelensék be az Országos Iparegyesületnél.

Furesa pénzbírság. A vallás-és közoktatásügyi miniszterium furesa pénzbírsággal sújtotta azokat az egyetemi hallgatókat, akik a kormánynak nem tisztező politikai tüntetésekben részt vesznek. Megvonja tőlük ugyanis, amennyiben stipendiumot, az ösztöndíjakat. Így járt legutóbb Ortmann Albert budapesti joghallgató is, aki szorgalmiért és a tudományokban való előrelhaladásáért egy Béschán-féle 250 forintos ösztöndíjat élvezett — eddig, és aki egy évig naiv volt azt hinni, hogy a kvótaemelés ellen intézett diák tüntetésekben való közreműködés nem vonhatja le azokat az érdemeket, amelyekért a stipendiumot neki odaítélték. Ebből az illúziójából aztán keservesen kijózanította az állampénztár egyik tisztviselője, akinél ösztöndíja felvétele végett jelentkezett és aki ezután felvett helyett azt az értesítést adta át neki, hogy a kultuszminiszter betiltotta a járandóság kiszolgáltatását. Mi ugy tudjuk, hogy Ortmann Albert az inkriminált tüntetésért az illetékes bíróságtól már megkapta büntetését és hogy a mi jogrendszerünkben egyazon deliktumnért két büntetés nem szabható ki. Ugy tudjuk továbbá, hogy a kultuszminiszterium adminisztratív hatóság, amelynek semmiféle büntetést nem szabad kiróni. S végül ugy tudjuk, hogy ebben az országban kihallgatás és kontradiktóris eljárás nélkül egyáltalán el nem lehet ítélni. Legeslegvégül pedig ugy tudjuk, hogy a Béschán-alapítvány olyan diákoknak szól, akik jöviseletűek és szorgalmasak, nem pedig olyanoknak,

akik a kvótaemelésel meg vannak elégedve.

Vetőmag a gazdáknak. A földmívelésügyi miniszter már intézkedett az iránt, hogy a rossz terméstől sujtott gazdák az állami gazdaságok termésfölségéből jó vetőmagot az idén is kaphassanak, akár készpénzért, akár saját termését magvaik ellenében, az utóbbi esetben csak kisgazdák. Minthogy pedig attól lehet tartani, hogy a kisgazdák a súlyos termés miatt vetőmagot pénzért nem szerezhetnek be, a földmívelésügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg az iránt is intézkedett, hogy az ily kisgazdáknak az őszi vetéshez szükséges vetőmag a községnak, mint erkölcsi testületnek készfizetési jótállása mellett rendelkezésére bocsátassék s hogy az ily vetőmag árát a kisgazdák a jövő évi termés értékesítése után kamat nélkül megfizethessék meg. A földmívelésügyi miniszter ez elismerésre méltó akciójához első sorban a vidéki gazdasági egyesületeket vette igénybe, amelyek már legközelebb fel is terjesztik a kimutatásukat. A földmívelésügyi miniszter egyúttal intézkedett, hogy az összes állami és korona uradalmi birtokon termelt s vetőmagul alkalmas gabonamennyek ne adassanak el, hanem a jelzett célra tartassanak vissza.

Főloszlott betegsegítő pénztár. Az I. kerületi előjáróság megvizsgálta a budapesti üvegesegedek önszegélyző egyesületének betegsegítő pénztárát. A vizsgálat mindent a legnagyobb rendetlenségben talált, a pénztárban pedig kisebb hiányt konstataált. A hiányzó összeget a pénztár elnöke azonnal megtérítette. Az előjáró ennek dacára a pénztár működését beszüntette s a könyveket az előjáróságra vitette. A betegsegítő pénztár az előjáró határozata ellen fellebbezést adott be.

Mennyit ér az orvosság. Egy francia városokban történt, hogy egy szegény hivatalnok igen nagyon megbetegedett. Jött a doktor, és irt neki orvosságot, amit a beteg híven be is szedett. Egyszer pot, másszor folyékony keserűséget. Hogy, hogynem, folyógyult a beteg, és első meglepetése az volt, hogy a város gyógyszerese rőfnyi számlával állott eléje.

— Hogy hogy? Ennyibe került a betegsésem?

— Ennyibe bizony. Hatvanhét frank.

— Tudja, barátom, nekem igen mindegy, hogy hatvanhét-e, vagy hatvannyolc, mert nekem egy krajcárrom sincs. Nem fizehetek.

— Egy krajcárja sincs?

— Nincs bizony!

— De hát talán megtartotta a skatulyákat, meg az üvegeket?

— Oh, az mind megvan.

A gyógyszerész fölféleztet:

— No, hála Istennek, így legalább nem vesztettem semmit! . . .

Szelid ítéés. Az amerikai »Arizona Kicker« írja: Aki a nyakán lévő pattanást gallérgomb gyanánt használja, aki takarékoságból a vasuti kocsi alá rejti, hogy ki kerülje a kalauzt, aki éjjelre megállítja az óráját, hogy ne kopjék, aki a ténta kiméltése céljából nem tesz pontot az i betűre s vonást a t betűre, aki az anyja siralmát is beveti, hogy ott buzát arasson, az még mindig gavalér az olyan emberhez képest, aki nem fizet előjelej, vagy pedig egy darabig elfogadja a lapot és amikor az előfizetésre figyelmeztetik, akkor a lapot azzal küldi vissza, hogy »nem fogadtatik el.«

Műoreák. Alig van már alkotó része a női szépségnek, amely elé ne lehetne biggyeszteni a mű jelzőt, ugy, hogy már éppenséggel nem biztos az ember, hogy mikor és hol csalódik abban, amiben csalódni a legkellemetlenebb. A legujabb vívmány ebben a dologban az ugynevezett műorca, a melyre egy ambiciozus kisasszony kapott a minap szabadalmat Németországban. A német hivatalos lapban szöszentint így hangzik ez a passzus:

1897. No. 92,406
IX.6.

»Fraulein Elfriede Katesfiemitz in Berlin — Dorrüchtung zur Wiederherstellung voller Wangen.

Vagyis magyarul: arról van szó, hogy Elfrieda Kisasszony az ő imáron szabadalmazott találmányával, telt orcákat varázsol annak, a kinek nincs. A száájában viseli az, a kinek sütsége van rá és egyaránt erősíthető igazi és műfogakra. Most már csak el kell képzelni

azt a jelenetet, mikor a tüzes ifjú, aki imádottnak föleg édi, telt szőcsét rajongott, olcsóvár öleli meg az ideált. Ugyan micsoda arcot-vág szegény, ha majd a házaság első reggelén észreveszi, hogy ifjú-jének műfogaira erősített műorcsója van.— És szinte látja már az ember azt a kívünlét huszárkapitányt, aki még mindig akar hódítani, s ezért beszerzi az Elfrida kisasszony műorcsóját. Aztán reggel, amikor fölkel, nem találja sehoh, amire huszáros nyersséggel kiküldt az ifjúsának:

— Jancsi, hová tetted a — pófalmat?

Fotografáló távirtozás. Szenzációs találmányról ad számot a „Szegedi Napló”, mely azt mondja, hogy a találmányt egy kiváló szakértő megvizsgálta s arról nagy elismeréssel nyilatkozott. Mi persze kételkedéssel vesszük a hírt, mindazonáltal elmondunk egy-mást a találmányról, amely minden esetre érdekes. Arról van szó, hogy egy szentesi ur olyan készüléket állított össze, amit ótvárirónak is lehet nevezni. Ez a készülék a fényugár és a villamosáram segítségével az egyik állomáson főlodott sürgőnyt a másik állomáson lefényképezi és öröknél 360 oly sürgőnyt továbbít, amely egy 7 cm. széles és 10 cm. hosszú papírlapra van írva. De nemcsak sürgőnyt, hanem bírnély rajzot is hű másolatban ad le a kérmely toteszöveg állomáson ezen autografikus készülék, amelynél a kezelőtisznek nincs más teendője, mint hogy a főlvevő állomáson a sürgőnyt egy arra szolgáló készülék keretébe betegyje, a levevő állomáson pedig a lefényképezett sürgőnyt levágja és továbbítja. Fölmentjük még, hogy a szentesi főlalónak egy másik ördögös masinája is van, amit az említett teleautograf-fal szemben teleautotokóp-nak nevez. Ez lényegileg ugyanazon, elevenk nyugszik mint amaz, s csupán szerkezetében tér el attól: ám ez már sokkal komplikáltabb, de még mindig a kivételőség határára áll. Ezen készülék segítségével az egyik állomáson fehér lapra vetítve látjuk annak termézetes színeivel és mozgásaival, tehát akként, mintha közvetlen közelben egy tükörben látnók azt.

Egyenes út. Bizonyos könnyelmű és ugyancsak szegény sorsu ember,

véletlenül meglehető öregséghez jutván, nagy urat kezdé játszani.

Midőn egy alkalommal az ifju sebesen haladt el az utcán két ismerőse előtt, az egyik e kérdést intézi a másikhoz.

— Nem tudnád megmondani, hová siet olyan nagyon ez az ember?

— Egyeses úton a — szegények házába, viszonzá a kérdezett.

A reklám hatalma. Az amerikai lapokat most egy érzékeny história járja be, melyet érdemes terjeszteni, mert a reklám óriási hatalmát drasztikusan bizonyítja. A reklám egy szenvedélyes híve fogadott chicagói üzlet tulajdonossal, hogy ez semmiképen se lesz képes évi jövedelmét hirdetésekbe belevetni. A haldogtalan kereskedő tartotta a fogadást de csakamar meggyőződött róla, hogy minden erőlködése hiábavaló, mert a hirdetésekre fordított óriási összegek ellenére se érthette el célját, hogy évi jövedelmét elköltse, mert az a jövedelem egész egyszerűen megtízszereződött. A legkétségbeesettebb kísérletek után, hogy pénztől megszabaduljon, a kereskedő végre is kénytelen volt beadni a derekát és a fogadást kifizette. Aki nem hiszi, hogy ez való igaz, maga is megpróbálhatja.

Mérges tapéták. Akik nyugodtan üldögélnek itthon tapétás szobáinkban, nem is gondoljuk, hogy néha egy-egy lakan óló méregnek vagyunk áldozatai, amelynek gyilkos kigözölése a sokszínű, cifra festésű tapétából árad ki. Egy német kémikus érdekes cikket írt egy tudományos folyóiratra a mérges tapétákról. Kínultta, hogy egy arzénikumot tartalmazó festékekkel (például az ugynevezett schweinfurti zölddel) festett tapéták intenzív mérget lehetnek ki, amely lassan tönkre teszi az ilyen tapétákkal kiragasztott szoba lakóját. Csak még azzal nincs tisztában, hogy a száraz papírosról lekopott mikroszkopikus részecskék ártalmasak-e vagy a felragasztásnál használt folyadék hatása folytán képződnek-e a mérges vegyület. Ami ránk nézve végeredményben körülbelül mindegy.

Bélyegkiállítás Londonban. Az angol festéskadémia termeiben a napokban nyitották meg a londoni felilatista kiállítást a walesi herceg, és más notabilitások jelenlétében.

A pompás bélyeggyűjtemények, melyeket tizenkét millió forintba biztosítottak, három nagy termet töltenek be és kitűnik a kiállítástól, a levélbélyegek rendszeres gyűjtése iránt a legszélesebb körben érdeklődnek és hogy a bélyeggyűjtésből több kisebbiparág jelentékeny hasznout húz.

Uj magyar hajózási társaság.

Egy angol vállalkozó-csoport azt az ajánlatot tette a magyar kereskedelmi miniszternek, hogy hajózási társaságot alapít megfelelő állami segítség mellett, melynek célja volna a magyar kereskedelmi forgalmat Fiume a Balkán-államok és Levante között fenntartani. A keresk. miniszter azonban, tekintettel arra, hogy az osztrák Lloyd-társasággal folyó tárgyalások még nincsenek befejezve, egyelőre megtagadta a segítséget. A csoport mindazonáltal megállapította az új hajózási társaságot, mely „Magyar Levante-hajózási részvénytársaság” név alatt a napokban tartotta alakuló közgyűlést Budapesten. Az új társaság hajói egyelőre Galacolt a Fekete-tengeren és a levantei kikötők között fog közlekedni. Ha a magyar kormány tárgyalásai a Lloyd-társasággal eredménytelenek maradnak, akkor ez a társaság lesz hivatva a hajózási szolgálatot Fiume és Levante között fenntartani.

A láda-utazó.

Alyan esetről vesszünk hírt, mely Zeitungon, a híres láda-utazón is tullesz. Fentnevezett városból ugyanis naponta több vagon élv szármayakkal megy el és ilyenkor a teherúr kocsin rendszeren egy ember utazik az élv áru őrzésére, de ez köteles egy harmadosztályu jeget váltani. Egy odaváló baromfikereskedőnek az az ötlete támadt a jegyváltás elkerülése céljából, hogy néhány ketrecbe baromfi helyett embereket szállítsal de ugyaní társaságokét, kik az izletnek részesei. És így is lett. Ha revizióra került a sor, csak az az utazó való látható, ki a baromfi-rakománnyal rendszeren utazni szokott, míg a többiek a ketrecben elhujtak és később a revizió után kerültek ismét élv. Így ment ez sokáig, míg végre az ólesó utazgatásnak hirtelen vége szakadt. Az utolsó ifyformán való expedi-

ciónál az asszonyok összeveszték és a nyelvelés oly hangos lett, hogy a kontrollőző személyzet a turpisságra rájött. Az üzleti furfang legutolsó jelenete a törvény előtt fog lejárni.

A gőzkazánfűtők tanfolyama a budapesti m. kir. állami iparis-kolnánál (VIII. ker. népműhely utca 8. szám) október hó 1-én nyílik meg s november közepéig tart. Tanulókat fővetetnek a 18. élet-évet betöltött, olvasni tudó kovácsok, géplakatosok s a kazánfűtés-nél már alkalmazott gyári munkások. A beiratásért egyéni bizonyítvány s munkakönyv vagy munkabizonyítvány szükséges. A tandíj 3 frt. Vidékiek a tandíj és a bizonyítványok beküldése mellett levélben is irathatóknak. A beiratás szeptember 13-tól szeptember 26-ig tart.

A bicikli diadala. A lapokban megjelenő pályázati hirdetések végén elég gyakran lehet olvasni, hogy az angol nyelv tudása, a katonaviselés, vagy a nőtlenég a pályázónak nem előnyt biztosít a többi fölött. A bécsi gyárosok mostanában, mikor a lapok hirdetési révén keresnek könyvvitőt vagy levelezőt, azt is megírják, hogy a magyarul tudók előnyben részesülnek. Ezzel való minden van olyan, amivel előnyösebb helyzetbe juthat a szegény pályázó. Eköz a sok minden közt kiváló helyet fog elfoglalni a bicikli, ami most kezd előbujni a homályból. Az első eset Nagy-Váradról indult ki, ahol az egyik újság hirdetései között ez olvasható: Keresték egy iradoszolgát. Aki biciklizni tud: »előnyben részesül.« A szolgák tehát okosan teszik, ha hamusosan hozzáfognak a bicikli tanuláshoz.

Villamos vasut Szabadkán. A szabadkai villamos vasutat szerdán átadták a közforgalomnak. A múltanrendőri bejárás f. hó 7-én, kedden d. e. 9 órakor ejtett meg, melyen a kereskedelmiügyi m. kir. miniszter képviselőiben: dr. Baross Andor miniszteri titkár a város részéről Mammusch Lázár polgármester és a hatóság és a törvényhatóság képviselői jelentek meg. — A palcsi vonal bejárása d. u. 4 óráig tartott, melyek után a fürdőépület nagytérben 250 teretű bankett volt, melyre az összes törvényhatósági bizottsági tagok

s a város tisztviselői és a saját képviselői hivatalosak voltak. — A körülbelül 10 kilométer hosszúságú pályavonalat a múltanrendőri bizottság rendben találta és a közforgalomnak átadhatónak véleményezte. A villamos vasut egyelőre naponta reggel 6 órától este 10 óráig közlekedik. A menetidjék rendkívül alacsonyak, a legkisebbét, a legnagyobb pedig huszonöt krajcár. A vasuti indóháztól Palesig és vissza husz krajcár a viteldíj.

A zsidó állam Palesztinában. Mult vasárnap nyitották meg Bazelben a zsidó kongresszust, melyet a zsidó nemzeti mozgalom képviselői hívtak össze és melynek célja az önálló zsidó állam alapítása Palesztinában. A zsidóság legkiválóbb szellemi állanak a mozgalom élén. Ismert zsidó nevelítők, ügyvédek, orvosok, tanárok csatlakoztak a zsidó nemzeti mozgalomhoz. A kongresszus előtt Herzl dr.-nak egy rőpirata jelent meg, amelyben kifejtette, hogy a zsidó állam megalapításához egy milliárd van szükség. A kongresszus feladata most, hogy lépéseket tegyen a milliárd előteremtésére. — Kiváncsiak vagyunk, mit szólnak ehhez a magyar zsidók?

Közszénbányamunkások tumul-tusa. A fővárosi keleti pályaudvarban egy százhusz főből álló munkáscsoport lármas magatartása vonta magára csütörtökön este a közfigyelmet. A munkások családjaikkal egyetemben a dunai gőzhajóztársaság pécsi közszénbányából valók s este 9 órakor érkeztek Budapestre Schubert pécsi óraműves vezetése alatt, aki — így beszéltek — arra vállalkozott, hogy őket Poroszországba, Dortmundba szállítja s az odaváló közszénbányákban alkalmazást ad nekik. A munkásoknak Sásdigi a vezető fizette a vasuti szállítási díját, onnan azonban Budapestig a saját költségükön jöttek. Itt a vezető azzal állt elő, hogy közülük 16 férfit és 9 nőt nem vihet tovább, mert azok számára a dortmundi bányákban alkalmazást nem biztosíthat. Fölszólitotta őket, hogy maradjanak Budapestben, vagy ha nem tetszik, utazzanak vissza Pécsre. A munkások körében nagy fölháborodást okozott ez a fordulat. Száztíz a vezető mindannyian s fonhangon

panaszolták, hogy őket megcsalta. Eközben Pécsről távirat érkezett a budapesti rendőrséghez, hogy a munkásokak, akik ottani keresetükkel elégedetlenek voltak s kívándorlásra határozták el magukat, tartóztassa le. A rendőrségtől lovas rendőrök vonultak ki, akik a munkáscsoportot át kísérték a nyugati pályaudvarba. Itt az egész truppot vaskerítés mögé rekesztették s két gyalogrendőr felügyelete alá helyezték. Schubert, akit a rendőrség kérdőre vont, azt mondja, hogy ő azokat a munkásokat; akiket tovább szállítani nem hajlandó, nem hívta el Pécsről. Mind a hírszerzőn érteszások álltak be a szonotított munkások közé s követelték, hogy őket is vigye; Mivel Pécssett munkászavargás volt, nem merte megköszönni a tolvajok felszavastatását s csak Budapestben, ahol kellő rendőri ortalomra számíthatott, határozta el magát arra, hogy az okvetlenkedőket felvilágosítsa és őket a további útól nélkül való kölléséig megvigja. A rendőrség még nem határozott a tekintetben, hogy mit fog tenni a vezetővel meg a munkásokkal, akik ilyenformán az egész éjszakát a nyugati pályaudvar peronján levő vaskorlát mögött töltötték.

Világsszámlálás. Több hazai és külföldi lap téves távirati értesítés alapján azt a hírt közölte, hogy a nemzetközi statisztikai intézet Szt.-Pétervártól tartott ülésén a XX. század fordulóját 1900 december 31-ére tűzte ki. E közlemény tévedésen alapul. A múlt erre a napra kitűztek, az nem a XX. század kezdete — ami felől nem is lehetne tanácskozni és határozni, — hanem a XX. század beköszönésével rendezendő általános világsszámlálás idepontja. Ennek a nagy műveletnek célja az egész múlt emberiségnek egy és ugyanazon szempontok szerint összehangolt statisztikai felvétele és leírása. Bennünket ebben a tervben különösen érdekelhet az a körülmény, hogy ez egy magyar szakembernek az eszméje és hogy ezt a nagy műveletet — melynek keresztülvételéhez közel egy millió betanított embernek, tehát egy nagy hádseregnek kellend közreműködnie — az 6 tervei szerint fogják feldolgozni. A világsszámlálás eszméje ugyánb Kö-rösi Józseftől származik, a ki azt

legelső ízben 1881-ben penditette meg és azóta folyton fáradozott annak elfogadtatása körül. Most az az elégtétel érte őt, hogy a világ-számlálás foganatosítását elhatározták s az ő terveit az egész világra elfogadták és az egész művelet feldolgozását is ő reá bízák.

Hirdetések távirati lapokon.

A kereskedelmi miniszteriummal egy eredeti gondolatot magában foglaló kérvény van folyamatban, mely szerint terbe van véve, hogy a távirati úrlapok hátlapjai hirdetésekkel láttatának el. Ezen eszme már csak azért is üdvösnek és célszerűnek látszik, mert általa a főváros és vidék kisipara és kereskedelme egymással jelentékeny összefüggésbe hozatván, nagy lendületet nyerne. — A folyamatódó állalat, mint értesülünk, a külföldön is életbe léptetni szándékozik ezen tervet, kívánatos volna tehát, ha ezen üdvös eszmének kezdeményezője a magyar állam volna, améllyel is inkább, mert eltekintve attól, hogy a folyamatok terbe vitt állalata semminemű érdekeket nem sért, az államnak tetemes anyagi hasznót, mintegy harminc-nyegen-ezer forint évi jövedelmet helyez kilátásba, miután a vállalkozók az állam évi szükségletét képező összes távirati úrlapokat — melyek ma az államnak 16.800 frtjába vannak, — ingyen hajlandók szállítani és ezenkívül egy újabb adót és bélyegilleték-forrást nyitnak meg, mely szintén 20—24.000 frtnak felel meg évenként.

A tankönyvekről. Ilyenkor, tanév elején, mikor összes iskoláink megnyitnak, egy aktuális kérdés szokott felmerülni. A tankönyvek kérdése ez, a mely minden évben fölül a maga kellemetlenségében és havonta több elviseheltenélünk válik.

Bajt okoz ugyanis az, hogy a tankönyveknek egy része drága s a melyek olcsók is, kevés előnyt nyújtanak azzal a szülőknek: a folytonos új és rendszerint szöveg-változtatással járó kiadások miatt a könyv néha csak egy-két éven át használható. Azoknak a szülőknek tehát, a kik két, három, sőt gyakran még több gyermeket iskoláztatnak egyszerre, mindig új tankönyveket kell vásárolniuk, pedig az iskoláztatás anélkül is költséges dolog. Meg ettől eltekintve

is megérdemlik a szülők, hogy e tekintetben a lehető legnagyobb kímélettel legyenek iránjukban; hiszen csak nem akarják a tudományt mentől drágábbá s lehetőleg hozzáférhetlenül tenni?

A ki pedig azt hiszi, hogy a tankönyveknek megváltoztatása mindig szükségesség, az családok. Olyan jelenség az, melynek hátrányát hiába igazolta be sok esztendői gyakorlat. Olyan jelenség, a melynek káros voltát talán be is látták az illetékes körök, mindazon által nem segítettek rajta. És könyvnyelmi módon figyelemre sem méltatták ezt a körülményt, a mely szoros kapcsolatban van a kultúra ügyével. Pedig aki ismeri a tankönyvek drágaságának okát, még ha nem is szakember, körülbelül el tudja találni a módját, hogyan kell ezen segíteni.

Miért olyan költséges a tankönyvek beszerzése?

Mert a tankönyv sokféle és éppen ennélfogva drága. Hisz annyi könyv van már, hogy egyre-egyre alig jut néhány iskola, a melyben használják. Kévsé példányt kell beléne, nem is adhatják oda olcsó áron. Ez már természetes. Költséges a tankönyvek beszerzése azért, mert sok olyan könyv van, a melyek alig egy-két évig használhatók, aztán jön egy javított s újból megint egy javított kiadás. Hát miért lehetett néhány évig a rossz könyvet is használni? Annára érte az országos közoktatásügyi tanács a mesterségét, hogy rossz könyveket is engedélyez? Mert az ő engedelmével egyetlan tankönyv sem használható.

Bizony, ha erről van szó, bevallhatjuk, hogy nincs is valami nagy áldás ennek a tanácsnak szaktudományán. Mert kevesen foglalkoznak tényleg tanítással s a tankönyvet pedig a tanító maga bírhatja legjobban, akit kizártak a bírálat jogából. Megsnyilni ezt sokszor az iskola, a tanító és a szülők.

A népiskolánál még rosszabb állapotok vannak, mint a középiskolákban. A ki középiskolában tanítatta gyermekeit, azt valószínűleg kizsebelik szeptember első napjai, mikor a könyveket meg kell vásárolnia. Folytonos tankönyvváltoztatás, vagy a régieknek újabb kiadása mindig tetemes anyagi árokat

okoznak a gondoktól amugy is terhelte szülőknek.

Senki sem mondja, hogy egy és ugyanazon tankönyv mindentüth használható, avagy a javított kiadások teljes mértékben feleslegesek. Ám ha egy kissé több gondot fordítanak e fontos ügyre, sok kellemetlenségnek lehetne elejét venni. S elvégre is ez a dolog, a mely kulturális jelentőségnek kívül azért is figyelemre érdemes, mert a szülők sok ezreinek anyagi érdekeit igen közelről érinti.

Az áldoktor. Nem régiben leplezték le dr. Tóth Ödönt, aki az ország különböző helyén és legutóbb a fővárosban folytatott orvosi praxiszit. Kiszült, hogy a jeles férfinak, noha 15 éven át orvoskodott, nincsen és nem is volt soha diplomája. A kir. ügyészség Tóth ellen cimborlás és közegészségügyi kihágás miatt emelt vádat, áttéve az iratokat a büntető járásbírószághoz, mely e kihágások elbírálására illetékes. A tárgyalást Dr. Kürthy József bíró e hó 16-ára tűzte ki s azon, amint azt már a kir. ügyészség hivatalos úton jelezte, a vádat képviselni meg fog jelenni Chudovsky Géza kir. alügyész is. Csak a legutóbb esetekben történik meg, hogy járásbírósi tárgyaláson a vádhatóság is képviselteti magát.

Tóth Ödön esete alkalmából rámutathatunk arra, mennyire hiányos a mi büntető törvénykönyvünk, amely szerint őt, az elme emelhető vádák alapján, legfeljebb kétszáz forint pénzbüntetésre lehet ítélni. Még jobban illusztrálja ezt egy eset, mely a napokban történt. A héten elfogták Tauffer egyetemi tanár szolgáját, mert egy vidéki beteg asszony előtt egy szerepet, mintha ő lenne a professor s az asszonyt holmi hókusz-pókusz mellett megvizsgálva, tőle ezért 10 forintot zsebelt be. Ennek az ügyegy leténység család a bűne és máris börtönben áll, míg Tóth Ödön, aki másfél évtizedden keresztül adta az urat és száz meg száz ember egészségével, életével izott galád jätéket, csak két kis kihágást követett el és pénzbüntetéssel szabadt. Hol itt az igazság?

Az amerikai bevándorlók ellen. Közélebről Pennsylvania állam törvényhozása kimondta, hogy minden bevándorlót idegen munkás

naponként 3 cent (3 fillér) adót fog fizetni. A törvényhozás kötelességévé tette a munkaadónak az alkalmazott idegen munkásoknak pontos nyilvántartását és a teljesítési munkanapok hibátlán kitüntetését s e hatóságilag ellenőrzött lejtromon alapján felelőssé is tette őket a naponként 3 cent idegen adó pontos lefizetéséért. Bizonyos, hogy az ily módon újabb felelősséggel terhelt munkaadók nem szívesen fognak bevándorolt idegen munkásokat alkalmazni s így a pennsylvániai törvényhozás ily indirekt uton is elősegíti e törvény bevallott céljának elérését: a bevándorolt idegen munkásoknak lezsorítását a versenytérről és az amerikai munkások megvédését az idegen versenytől. Szóval: az amerikai államok kormányai minden eszközt megragadnak, hogy az idegenek bevándorlásának gátat vessenek.

Földmives szocialisták. A ceglédi vigadó nagyterme hangos lett azoktól a szocialis jelszavaktól, melyek tavaly ugyanonnan az arató-sztrájk üszkét dobálták országára, 98 helységről 123 képviselő jelent meg a vörös díszítésekkel tarkálló teremben, hol a vörös drapériával díszített tribün mögött Marx és Lassale arcú mása függ.

Csütörtökön délután 3 órakor vette a gyűlés kezdetét, elnököknek Bikádi Andrást, Kardos Józsefet, Békési Imrét, Szatmári Pétert és Hulló Józsefet választották meg. A hatóság képviselőiben megjelent Gubody ceglédi polgármester és Arányi rendőrkapitány, Budapestről Kasics Péter és számos kíváncsi és elvtárs a vidékről.

A program első tárgyáról, az iparos és földmivelő munkásosztály helyzetéről Bikádi András beszélt, sőtét színekkel esetetelve azokat a viszonyokat, melyekbe a földmivelő munkásosztály különösen a gépek alkalmazása óta süllyedt. Romániába és még messzebbre kell vándorolnia, hogy övének kenyeret szerezessen.

— Én nem vagyok rossz hazafi — mondotta — de rossz a haza én hozzám. E hazában csak azok boldogulhatnak, kik vagyonnal bírnak.

Ugyane hangból beszélt a többi

szónok is, névszerint Szatmári Péter Hódmezővásárhelyről, ki a földmivelőügyi miniszternek is igyekezett kelemetlenségeket mondani; Papp Sándor Szeghalomról, ki a lefolyt aratási viszonyokat esetetelle, kimutatva, hogy magasabb napszámot csak a Sárrétre rekvirált tót napszámok kaptak, míg az odaválók 40—50 kr. napibérért voltak kénytelenek dolgozni. András János és Békési Imre erősen szocialistai hangon beszéltek a hatósági erőszak ellen.

Volt két női szónoklat is: a Basa Ágnesé és a Hartváni Mihálynéé. Basa Ágnes a birtokos-osztály ellen

emelte kiméltetlen szavát s a következőket mondotta:

— Ha nem segít bajainkon a hatalom, gyermekeink kebléből hagyjuk kialudni a hazaszeretet legkisebb világát is . . .

Gyűlés után szocialista-dalokat énekeltek, a többek között a munkás-marseillaise-t.

Lapkiadó-tulajdonos:

A pécsi ipartestület.

A szerkesztésért felelős:

Ballier Sándor.

HIRDETÉSEK.

Germán Ferenc

asztalos-mester

PÉCSETT,

Apáca-utca 7-ik szám.

(Saját házában.)

Elvállal minden szakmájába vágó munkákat, egymint:

Épület-, stilszerű butorokat, templom-, szálloda- és kávéházberendezéseket, portálok, parketták- és padlók készítésétstb.

Kívánatra rajzokat és terveket is készít.

Gyermekruhák!

Az igen tisztelt

szülők figyelmébe!

olcsó és csinos ruhák

diákok részére kaphatók.

SCHMITZ SOMA

üzletében

PÉCS.

☞ Király-utca, bazár-épület. ☞

ASZTALOS NÁNDOR

lakatos-mester.

(Ó-posta-) Perczel-utca 10. szám, saját házában.

Elkészít minden új

éppelt lakatos munkát,

egymint:

legézszerűbb vasrudonyokat,

KÖZPONTI-FÜTÉST,

ajtófelváltásokat, vasajtásokat,

takarék tüzhelyeket,

valamint cserepell rakva

BOGRÁCS KÁLYHÁT,

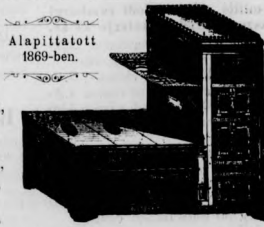
mindenféle kályhákat,

vilámbáritókat, házi sürgönyt,

vasrúcszatokat, sírbolt kerítéseket,

s minden e szakba vágó munkákat a javításokat

gyorsan és lehető olcsó áron.

GOLDBERGER JÓZSEF

rőfös és divatárú üzlete

A „BÉKÁHOZ“

Pécsett, Irgalmasok-utcája 12. szám.

Legutóbbi bécsi utazásom alkalmával sikerült egy nagy üzletet megvásárolnom, minek következtében abban a kedvező helyzetben vagyok, hogy még eddig nem létezett, **felülmulhatatlan olcsó** árakon vagyok képes áruimat kiszolgáltatni.

A n. é. közönséget kérem, hogy csak egy próbát tegyen nálam, s meg fog győződni, hogy úgy áruim minősége, mint árai másutt sehol sem találhatók föl.

Mert csak egy „Béka“ van e világon s az is Pécsett van, az irgalmasok-utcájában.

Számos látogatást kér

Goldberger József, a „Béka“ boltos.

Tájékoztatólag gazdag áruházam némely cikkének árát ideiglatom.

Egy millió vég férfiszövetek.

1 méter gráci z cheviet	1.25
1 méter gráci loden szövét	1.80
1 méter tiszta gyapjú cheviet	2.60
1 méter valódi camgarn	2.80
1 méter valódi velour szövét	3.50
Finom télikabát szövetek	2.50, 3.50,
	4.—, 5.—, 6.50, 8.—
Finom peruvian és doszkin	2.50,
	3.—, 3.50, 4.—, 4.50
Felöltő szövetek	2.50

Női szövetek.

Egy millió Voll de lain maradek métrje 35 kr.

1 rőf loden szövét	—19
1 rőf gyapot szövét	—22
1 rőf cheviet	—32
1 rőf acesan	—48
Egy egész ruhára való szövét	1.70
Finom fekete ternő	32, 45, 60,
	80, 1.10, 1.30
Fekete cheviet	—68

Vásznak.

1 millió méter valódi rumburgi vászon maradék méterje 45 kr.

1 vég 30 rőfos cernavászón	3.50
1 vég 30 rőfos rumburgi vászon (valódi „Béka-vászón“)	3.40
1 vég 30 rőfos kreászón	4.25
1 vég 30 rőfos hollandi vászon	4.90
1 vég 30 rőfos tiszta czerma vászon	5.—
1 vég $\frac{1}{4}$ széles lepedővászón	7.—
1 vég 30 rőfos chiffon	3.95
1 vég 30 rőfos jobb minőségű chiffon	5.80
1 vég 30 rőfos batizet chiffon	6.50
Orási	6.50

Legkifutóbb vastag vatta 1 kg. vagyis 12 tábla 46 kr. 1 szalmazsák legjobb 85 kr. 1 szalmazsák legjobb, legghosszabb 1 frt.

Nyomatott Taizs József könyvnyomdájában Pécsett, 1897.

1 vég 30 rőfos köper alsó nadrágra 7.80

Kanavász.

1 vég 30 rőfos kanavász	3.80
1 vég 30 rőfos jobb minőségű kanavász	4.10
1 vég 30 rőfos tiszta czerma kanavász	5.40
1 vég 35 rőfos tiszta czerma kanavász	6.40
1 vég 30 rőfos zefier ingekre	4.50
1 vég 30 rőfos nanking	4.20
1 vég 30 rőfos jobb minőségű	5.40
1 vég 30 rőfos damaszt gradli ágyhuzatra	5.—, 5.50, 6.50, 7.80

Szőnyegek.

Valódi jaqard szőnyegek	20, 25, 30, 35, 45 és 60 kr.
Valódi tapasztri szőnyegek	1.—
Astyal szőnyegek	3.70, 4.80, 5.50, 6.50, 8.—, 10.—, 12.—

Barketek.

Mosó barket	—14
Jobb minőségű barket	—19
Zsinór barket	—22
Dupla barket	—18
Czerma barket	—20
Hentes barket	—35
Sima kék barketok	10, 12, 15, 18, 20, 22 és 25 krajczár,

Bouret-garniturák,

mely 2 ág és 1 asztalterítóből áll	4.80, 5.50, 7.50, 9.—, 12.—, 15.—
Bouret szövetek divány áthuzatra	60, 90, 1.20, 1.50, 1.75
1 db löpököréc	1.40, 2.20, 3.50, 4.50
Csípke függönyök	12, 16, 20, 25, 30, 40, 50 és 70 kr.

Abroszok.

1 drb kávé abrosz	—25
1 drb $\frac{1}{4}$ czerma abrosz legjobb	—60
1 drb $\frac{1}{4}$ czerma abrosz	1.20
1 drb $\frac{1}{4}$ fehér damaszt abrosz	1.20
1 drb $\frac{1}{4}$ fehér damaszt abrosz	1.40
1 kávé garnitura: 1 abrosz és 6 szalvéta	1.20
1 fehér damaszt garnitura: 1 abrosz 6 szalvéta	2.50, 3.—
1 drb finom szalvéta	5 kr.
1 drb finom zsebkendő	4 kr.

Téli kendők.

Fejre való gyapjú kendő	35, 38, 45, 70 és 90 kr.
1 drb $\frac{1}{4}$ alpaca kendő	1.30
1 drb $\frac{1}{4}$ alpaca kendő	1.50
1 drb $\frac{1}{4}$ dupl kendő	1.—
1 drb $\frac{1}{4}$ dupl kendő	2.30
1 drb $\frac{1}{4}$ velour kendő	2.90
1 drb $\frac{1}{4}$ himalaya kendő	3.65
Berliner kendő	—90, 1.—, 1.20, 1.30, 1.50, 1.70, 2.—, 2.50
Peluche kendő	2.50, 2.80, 3.50, 4.—, 5.—, 7 frt.

Továbbá:

Selyem kendők minden színben	80, 1.20, 1.50, 1.80, 2.20, 2.50
Szürke minden színben	—80
Bársony minden színben	—50
Férfi trikó ingek és nadrágok	75, 90, 1.10, 1.40, 1.80
Női trikó ingek és also nadrágok	75, 90, 1.10, 1.30, 1.50, 1.80
Fehér chiffon ingek	90, 1.10, 1.30, 1.50, 1.80
Vászón és köper alsó nadrágok	35, 60, 90, 1.20
Karton paplanok	1.60—1.90
Casmir paplanok	3.60—4.—